

VROUWENGROEPEN IN EN OM MAASTRICHT

We willen in ieder Mooswief deze lijst van vrouwengroepen en vaste activiteiten plaatsen. Sta je er nog niet bij of wil je een andere tekst, geef dat dan even door!

FORT-Maastricht. In een FORTgroep zitten vrouwen die in botsing komen met het beeld dat de samenleving heeft van goed funktionerende vrouwen en die met elkaar willen leren om kracht te vinden om gekozen veranderd gedrag vol te houden. Informatie en aanmelding: FORT-Maastricht, postbus 5098, 6202 EV Maastricht, tel. 043-630256.

Wij Vrouwen Eisen. De strijdtema's van het komitee in Maastricht zijn: anti-konceptie, sterilisatie en vooral abortus. We houden ons op het moment bezig met voorlichting en goede hulpverlening. We kunnen uitbreiding van het komitee goed gebruiken. Kontaktpersonen: Bea Goethart, Wijckerpastoorstr. 6, 043-15323; Ineke Mussaarts, Maasdijk 4, Smeermaas (B).

Vrouwen voor Vrede. Wij vormen een groep vrouwen tegen kernwapens, vóór vrede. We werken in kleine groepjes en komen één's per maand als grote groep bij elkaar om elkaar te informeren. We hebben vrouwkracht nodig om onze groep te versterken. Kontaktpersoon: Serena de Groot, tel. 043-611814.

NVB afdeling Maastricht organiseert vrouwen die het belangrijk vinden dat er een sterke landelijke - vanuit feministies socialisties perspectief - vrouwenbeweging is en organiseert scholingen en acties rond vrouwenonderdrukking. Kontaktpersoon: Hennie de Boer, Bourgongestr. 7, tel. 043-18801.

PSPvrouwen willen elke vorm van maatschappelijke uitbuiting en onderdrukking bestrijden, uitgaande van in de vrouwenbeweging ontwikkelde visies dat in de maatschappelijke verhoudingen het partikuliere leven net zo'n belangrijke rol speelt als het openbare leven. Kontaktpersoon voor Maastricht: Marjo Vliegen, Pastoor Kribsweg 9, tel. 043-17307.

Roos Vrouwen vormen de politieke vrouwenorganisatie van de PvdA en zijn gericht op de emancipatie van de vrouw binnen de PvdA en in de maatschappij. Kontaktpersoon: Veronica Dirksen, Frankenstraat 149 tel. 043-628339.

Blijf van mijn Lijf. De vrouwen van Blijf zorgen voor de opvang van geestelijk en lichamelijk mishandelde en met mishandeling bedreigde vrouwen en haar kinderen. Ze willen ook mishandeling in de openbaarheid brengen en manieren vinden om die te bestrijden. tel. 045-711684.

Vrouwen bellen Vrouwen Roermond, bereikbaar maandag t/m vrijdag van 9-12uur, dinsdag en donderdag van 20-23 uur. tel. 04750-18000.

Meisjestelefoon. Emancipatoriese telefoondienst aan meisjes van 12 tot ± 20 jaar, woensdag en vrijdag van 3-6 uur, tel. 043-11965.

VIM. Vrouwen Informatie Maastricht, een krantje met informatie over activiteiten van Maastrichtse vrouwengroepen, te vinden op alle openbare plaatsen of voor FL.5,- een postabonnement. Redactie-adres: p/a Grote Gracht 82, Maastricht.

Komitee Vrouwen in de Bijstand. Er is een komitee in oprichting. Kontaktpersoon Mieke Bastiaans, tel. 043-10538.

Vrouwen tegen Verkrachting. Op dit moment bestaat deze groep niet. Vrouwen die zin hebben om een nieuwe groep te vormen, kunnen ons redactie-adres als contact-adres gebruiken.

COC-Open-Vrouwenavond. Elke 2e en 4e vrijdag in de maand is het trefcentrum in het COCpand open voor vrouwen. (Je hoeft geen COClid te zijn om te kunnen komen) Het is er gezellig, je kunt er wat drinken, maar wie zin heeft om met vrouwen bij elkaar te gaan zitten om meer gericht ergens over te praten, kan dat ook. COC-pand, Bogaardenstr. 43, tel. 043-18337 of contact opnemen met Marianne Rinkens tel.043-14301 Hoograamstraat 113, maastricht.

ABVAverouwen. In onze vrouwengroep bespreken we onderwerpen waar vrouwen, wijzelf, in haar werk mee te maken hebben en wat en hoe we daar aan kunnen doen. We komen iedere eerste woensdag van de maand om 20.00u. bij elkaar in het NVV-gebouw, Theodoor Schaepkensstraat, Maastricht. Sekretariaat: Maja Kroes, Mauritiussingel 40, Schin op Geul, tel. 04459-1954 na half 6.

Timmerkursus: Door zelf timmeren te leren, ben je niet voor elk klusje afhankelijk van anderen. Timmeren is vooral een kwestie van doen en al doende word je wijzer. We zijn iedere dinsdagmorgen van 10-13 uur bezig in het vrouwenhuis, Rechtstraat 23, Maastricht.

Vrouwenkoor. Sinds maart '81 zijn we bezig met veel enthousiasme binnen het vrouwenhuis muziek te maken. Vooral op zang ligt de nadruk. We zijn te kontrakteren voor eventuele optredens op vrouwvriendelijke aangelegenheden. We zingen iedere maandagavond vanaf half 9 in het vrouwenhuis. Dit is tevens ons kontakadres.

VIDO-vrouwen. VIDO staat voor Vrouwen In De Overgang. De VIDOgroepen zijn zelfhulpgroepen. De vrouwen helpen elkaar door over haar ervaringen en haar situaties te praten en door naar elkaar te luisteren. Iedere dinsdagmorgen is er Inloepochtend van 10-12, voor informatie en om zo maar eens te praten bij een kop koffie. Er wordt ook gewerkt met praat/gespreksgroepen. Adres: Prins Blisshopsingel 22, tel.043-13131, vragen naar Rozette.

Witte Vrouwenproject. Tweedehandsklerenwinkel en activiteiten voor vrouwen in Wittevrouwenveld, Burgemeestersplein 2, Maastricht.

Open Avond Vrouwenhuis. Het vrouwenhuis is elke donderdagavond geopend van half 9 tot ± 1 uur.

Bibliotheek Lilith. Bibliotheek van het vrouwenhuis. Open: donderdagavond van half 8 tot half 9, vrijdag van 10.00u.-15.00u.

mooswief

vrouwenkrant maastricht

VROUWEN EN/IN DE KUNST

NR. 13 JANUARI/FEBRUARI 1982 FL. 3.00

INHOUDSOPGAVE

Redactioneel	pag. 1
Feministische kunst?	pag. 2
Mijn taal voor ons beleven	pag. 3
Muziek, of hoe ik afknapt	pag. 5
Kunst	pag. 11
Vrouwen in de kunst door de eeuwen heen	pag. 12
Bum Bum Gigi	pag. 14
Fotopaginaas	pag. 15
Een roerige huisvergadering	pag. 19
Geloven we nog steeds in de prinses op het witte paard?	pag. 21
Boekbespreking	pag. 24
Kunst	pag. 25
Ingezonden brief	pag. 26
Vivaldi	pag. 27
Satire op astrologie	pag. 28
Ut Probleem	pag. 29
Onmogelijk verlangen	pag. 30
Poezenstrip	pag. 31
Aankondigingen en Oproepen	pag. 33

Vrouwenhuis,
Rechtstraat 23,
6221 EE Maastricht.
Tel.: 043 - 11235

Openingstijden Vrouwenhuis:
donderdagavond van 20.00uur-01.00uur
vrijdag van 10.00uur-15.00uur.

Openingstijden Bibliotheek Lilith:
donderdag van 19.30uur-20.30uur
vrijdag van 10.00uur-15.00uur

Vrouwen die donatrice willen worden van ons vrouwenhuis, kunnen hun bijdrage storten op gironummer, t.n.v.:

Stichting Vrouwenhuis Maastricht
Meerssenerweg 233,
6224 AE Maastricht.
Gironummer:38.75.942

Bij voorbaat dank voor ingestuurde reacties en donaties!

Abonnementen:

Het is mogelijk je te abonneren door storting van FL.25,- op gironummer: 38.75.942
Onder vermelding van: Abonnement 'Mooswief'.
Je ontvangt dan de eerstvolgende 5 nummers.
Wil je een proefnummer, maak dan FL.5,- over op bovengenoemd gironummer, met vermelding van Proefnummer 'Mooswief'.
Losse nummers zijn verkrijgbaar bij alle zichzelf respektende boekhandels in Maastricht en Sittard en in het vrouwenhuis á FL.3,-. Ook liggen ze bij de Feeks in Nijmegen en in het vrouwenhuis in Heerlen.

Werkgroep vrouwenkrant:
Els, Lisette, Marleen, Marian, Martien en Natascha.

Tekeningen, artikelen en foto's vallen onder de verantwoordelijkheid van de inzenders.

Thema volgende nummer:

KLEINE MEISJES WORDEN GROOT

We vragen om verhalen, verhaaltjes, gedichten en ook meer beschouwende artikelen over hoe je als meisjes bent opgegroeid en tot de vrouw van nu geworden bent. Waar ben je tegenaan gelopen en hoe is het je gelukt om bepaalde obstakels te overwinnen?

KOPYSLUITING: 1 MAART '82

Kopy sturen naar: Redactie Mooswief, p/a Vrouwenhuis Maastricht, Rechtstr. 23, Maastricht.

drukkerscollectief
geulle tel. 043-646090

redactioneel

Wie raadt hoeveel kunst en vliegwerk er voor nodig is voordat wij als werkgroep kunnen gaan beginnen met het kijken en luisteren naar vrouwen die het nieuwe nummer doorbladeren? Dat is een van de meest spannende momenten. Wij zelf zien alle fases en grote en kleine werkjes, jullie alleen het eindresultaat en misschien af en toe iemand van ons opgewonden pratend over de krant. Lijkt het soms niet net of we iedereen tot de schrijfwoede willen overhalen?

Schrijven is leuk en spannend. Veel vrouwen denken van haarzelf dat zij dat nooit zullen kunnen. Vrouwen die wel ooit iets geschreven hebben en zelfs vrouwen die al jarenlang regelmatig stukken schrijven, weten dat om iets naar tevredenheid op papier te krijgen, vaak uren denken en proberen nodig zijn.

De kopij komt vaak pas ná de kopijsluitingsdatum binnen. Veel vrouwen (wijzelf ook) beginnen pas op het laatste moment aan het schrijven van haar artikel en komen er dan pas achter dat ze dat niet in één á twee uurtjes klaar hebben.

Voor ons levert dat problemen op in de planning voor het maken van het Mooswief. En niet te vergeten de schrik op de kopijsluitingsdatum als er pas een paar artikelen binnen zijn. Iedere keer vragen we ons dan af, hoe we de krant ooit volkrijgen. Maar iedere keer is er uiteindelijk toch weer genoeg kopij. Deze keer hebben we zelfs teveel, zodat een aantal dingen er niet in kunnen. Die komen dan een volgende keer aan de beurt. We zijn van plan om vrouwen die dat willen, te ondersteunen bij het maken van haar artikel. Vaak blijkt er behoefte te zijn om over het onderwerp of de opzet van het artikel met iemand te praten. Je kunt hierover met een van ons contact opnemen of een briefje in de kopijbak stoppen. In een van de volgende nummers willen we een reportage maken (een verhaal plus foto's) over hoe we als krantgroep werken en wat er bij het maken van een nummer komt kijken.

Het thema van dit nummer is "VROUWEN EN/IN DE KUNST". We vroegen vrouwen te schrijven over hoe zij bezig zijn in/met kunst. Hoe ze verbanden leggen tussen haar vrouw-zijn en haar bezigheden op dit vlak. Bestaat er zoiets als feministische kunst?

De artikelen die binnen kwamen laten een verscheidenheid aan invullingen en ervaringen zien. Kunst is veelzijdig. Kunstenaars zijn: het is een heel erg ruim begrip. Over de relatie feminisme en kunst schrijven de meeste vrouwen vooral vanuit haarzelf.

"KLEINE MEISJES WORDEN GROOT", is het thema voor het aprilnummer. We vragen om gedichten, verhaaltjes en verhalen en beschouwingen over je jeugd en hoe je bent opgegroeid. Hoe je van meisje tot de vrouw van nu bent geworden. Hoe je de strijd naar een grotere onafhankelijkheid gevoerd hebt en welke obstakels je daarbij overwinnen moest. Meer beschouwend/analyserende artikelen zijn natuurlijk ook van harte welkom.

De kopijsluitingsdatum voor dit nummer is 1 maart 1982.

Gezien de roerige en heftige discussies rond het gezamenlijke vrouwenpand voor de verschillende progressieve vrouwengroepen, hebben we overwogen in de volgende krant de Maastrichtse vrouwenbeweging weer centraal te stellen. En dan vanuit de invalshoek: samenwerking, in hoeverre is dat mogelijk, in hoeverre wenselijk en wat dit tegenhoudt. Vanuit de oude pandgroep is hier met aandrang om gevraagd. We willen hier geen nieuw temanummer aan wijden. We willen in ieder nummer artikelen over discussies, acties, enz. die in de Maastrichtse vrouwenbeweging spelen, plaatsen en weer reacties daarop zodat in de krant een doorlopende discussie gevoerd wordt.

In het vorige redactioneel beloofden we jullie op de hoogte te houden van de discussie die wij voeren over onze taken als redactie.

We hebben besloten om niet klakkeloos alles wat vrouwen schrijven, te publiceren. Aanleiding om hierover na te gaan denken was een ingestuurde tekst die bij de meesten van ons op teveel bezwaren stuitte. Maar met dit besluit alleen zijn we er nog niet. Op grond van welke criteria kunnen we stukken gaan weigeren? We willen geen willekeur, maar het is moeilijk om harde en scherpe grenzen te gaan bepalen.

We zijn geschrokken van de reacties van een aantal vrouwen hierop. Plotseling werden we wantrouwig bekeken, kreten als "censuur" en "elitair" vlogen door de lucht. Het Mooswief is een feministische vrouwenkrant. En niemand van ons is van plan om een soort uitvoerend orgaan te worden dat zelf niet nadenkt over de dingen die ze doet.

Vrouwenkranten, en ook ons Mooswief zijn ontstaan omdat de bestaande media vrouwenzaken niet niet zo best onder de aandacht van het publiek brengen. Of ze komen er helemaal niet in, óf ze komen er verdraaid en verkleurd in. Daarom zijn we onze eigen media gaan maken. Vrouwenkranten voeren strijd tegen deze grote stroom in. Feministische vrouwen maken eigen kranten om haar ideeën te vormen en te verspreiden. In het Mooswief is ruimte voor verschillende ideeën uit alle verschillende stromingen van de vrouwenbeweging. Ze is een middel van de Maastrichtse vrouwenbeweging en als vrouwen van de werkgroep krant vormen wij een onderdeel van die beweging. En natuurlijk kan er vanuit die beweging kritiek zijn op onze manier van een vrouwenkrant maken. Wij hebben ondersteuning van vrouwen nodig en zonder reacties en kritiek zouden we moeilijk een goede krant kunnen maken.

In dit nummer plaatsen we de eerste ingezonden brief. We willen voortaan steeds ruimte reserveren voor vrouwen die willen reageren op de krant, ons redactiebeleid of op afzonderlijke artikelen. Wel voelen wij ons als redactie niet verantwoordelijk voor de inhoud van deze brieven en voorzien deze zo nodig van commentaar. Voor de duidelijkheid: als een reactie op een artikel uitmond in een nieuw artikel (over hetzelfde onderwerp andere opvattingen of iets dergelijks), wordt dat uiteraard geen ingezonden brief, maar is een "gewoon" artikel. Waar de foto's deze keer van zijn, vind je op pagina 14.

Veel leesplezier,
de redactie.

FEMINISTIESE KUNST?

"Vrouwen in de kunst" en of ik maar wat wil schrijven?
Dat is niet gemakkelijk, te meer daar ik me min of meer verplicht voel.

Het onderwerp is erg breed, maar ik zal me beperken tot een stukje over feministische kunst en dan nog wat "kunst" frustraties van mijn feministische kunst.

Om te beginnen moet ik vertellen dat er verschillende definities bestaan over wat feministische kunst is, van:

"alle kunst die door vrouwen gemaakt wordt, is feministische kunst" tot "kunst die een feministische boodschap heeft".

Volgens deze laatste definitie, waar ik zelf ook achtersta, is feministische kunst:

-het vormgeven aan een feministies bewustzijn en het uitdragen van een feministies bewustzijn. Bv.:

-het doorbreken van gevestigde rolpatronen en/of het opkomen voor de rechten van de vrouw.

(In deze maatschappij worden vrouwen ongeacht opleiding, nivo, milieu, ras allemaal gediskrimineerd, hoewel de intensiteit en de wijze waarop meestal verschillen.)

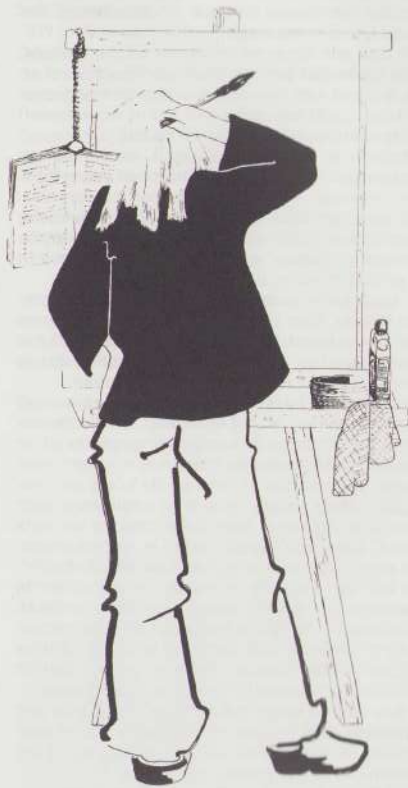
Feministische kunst ontstaat veelal vanuit de ervaringen binnen de vrouwenbeweging. Toch is integratie van beeldende kunst binnen de vrouwenbeweging lang niet zo vanzelfsprekend als bv. literatuur, muziek, film. De omstandigheden die de integratie bemoeilijken, zijn op de eerste plaats van materiële aard: kunstproducten zijn duur en de vrouwenbeweging mist het geld voor aankopen.

Toch bestaat er ook een kunstuitleen waar je voor 10 gulden per maand al een kunstwerk kunt lenen/kopen. Daar tegenover staat toch dat boeken, platen, films goedkoper zijn en makkelijker te bereiken.

Het is goed mogelijk om een muziekavond te organiseren, 'n film te draaien, maar hoe zou een avondje beeldende kunst zijn? Niet alleen erover praten, maar werk tentoonstellen en dan er eventueel over praten naar aanleiding van datgene wat zich laat zien/voelen?

De vaak geïsoleerde werkwijze van de kunstenaars slaat niet aan binnen de vrouwenbeweging, daardoor kan het probleem groter worden als zij ook een geïsoleerde positie binnen de vrouwenbeweging krijgen.

Dat is ook mijn ervaring binnen de vrouwenbeweging. Vooral toen ik pas hier in het zuiden kwam wonen, viel ik wat betreft aansluiting in een groot gat, ik miste mijn "kunst"-zusters. En wat ik mij niet voldoende gerealiseerd had, is dat op het gebied van de kunst (en niet alleen op dat gebied) "het Zuiden" er maar achteraan hobbelt.

De grens, voor zover ik die zie, waar nog belangrijke kulturele dingen gebeuren is Eindhoven; Limburg is achtergebleven gebied.

Toch ontnam dat alles mij niet de moed om een performance te organiseren. Het doel van de avond was een groepje "kunst"vrouwen bijeen te krijgen om: elkaars werk te bespreken, elkaar te stimuleren en eventueel gezamenlijk werk tentoon te stellen.

Het groepje is er gekomen, maar is uit elkaar gespat door: kortzichtigheid en angst voor etiketten als feministies/lesbies. Jaren later heb ik een tweede poging ondernomen door oproepen te plaatsen om een ateliergroep te vormen, er zijn er zoveel in het land, in de grote steden zelfs meerdere, maar denk maar niet dat zoiets lukt hier in het Zuiden. Een reactie heb ik gekregen, gelukkig nog een.

Mijn conclusie is dat ik het maar moet doen met de contacten die ik heb of ik moet het maar wat hoger op (in het land) zoeken, ... terug naar af.

Ted.

MIJN TAAL VOOR ONS BELEVEN.

Een artikel over vrouwen en kunst. Wat vrouwen zijn dat weet ik; daar voel ik iets bij, warm, fijn. Kunst: ik weet het niet. Ik word kriebelig als ik het woord al hoor. Een woord, altijd met een grote K. Zonder is er geen sprake van kunst.

-Je moet er verstand van hebben om 't te kunnen beoordelen. Als je niet begrijpt wat ik ermee wil zeggen heb je er geen verstand van. Het ligt aan jou, niet aan mij. Ik hanteer een bijzonder medium. Je moet erin kunnen duiken om het te begrijpen. Je moet me ruimte geven om me te kunnen uiten. Ik heb tijd nodig, veel tijd, eenzaamheid en rust. Vraag me niks want ik kan je niks geven, alles wat ik heb, heb ik nodig anders kan ik het niet-

Ik baal verschrikkelijk van kunst.

'n Grote leugen waar zoveel rottigheid achter verstopt zit.

Heb je 't gemaakt dan is alles wat je doet per definitie verontschuldigd.

Je wordt niet meer serieus genomen.

Wegel is geschikt maar Willink is een kunstenaar en kunstenaars ja,....

Toen ik op de kunstakademie zat kon ik thuis bijna alles maken: Och die mensen van de kunstakademie zijn nou eenmaal zo.

Je moet niet proberen ertegen in te gaan.

Laat ze maar, zo kunnen ze nou eenmaal het beste werken.

Toen ik eraf kwam schrok ik van wat ik van 't leven wist.

Niets, helemaal niets.

Mijn leven bestond uit papier, potloden, penseel en z.

Ik ben ermee gestopt.

Een dik jaar heb ik geen potlood aangeraakt.

Ik had het leven teruggevonden, ik kon weer ademen.

Ik was bang 't weer te verliezen, bang om me weer door 't papier te laten verslinden.

Na ruim een jaar word ik verliefd op een vrouw.

Ik stikte bijna in mezelf.

Ik begon weer te tekenen.

Als een razende heb ik een paar weken gewerkt.

Ik realiseerde me niet eens dat ik zomaar na een jaar weer begonnen was.

Ik hoefde niet meer te praten, ik kon alles kwijt wat ik kwijt wilde.

Ik wilde niet meer praten.

Ik ging op in het tekenen.

En alles waar ik over gepraat had, daar kon ik niet meer over tekenen.

Ik trok me terug op m'n kamer, dagen, nachten.

Toen ik er weer uit kwam voelde ik me fijn.

Ik was gegroeid, veranderd, rijker.

En schrok. Ik schrok van de mensen om me heen.

Ze hadden me gemist.

Ik had ze alleen gelaten, ze voelden zich alleen gelaten.

Ze wisten niet wat er in me omging.

Ze zagen niet dat ik gegroeid was.

Natuurlijk niet.

De geboorte had zich achter gesloten deuren afgespeeld.

't Kind was er, mijn kind, ik had het gebaard, ik was er kapot van, maar voor hun was het een kind zoals alle kinderen.

Het begrip zonder woorden wat er geweest was, was weg.

Ik moest gaan praten, vertellen dat 't mijn kind was; aan de mensen die 't gemaakt hadden.

Ze wisten het niet eens.

Ze namen me het kwalijk dat ik het niet verteld had.

Het deed pijn dat ik niet met ze gedeeld had.

Dat ze weken in stilte achter een gesloten deur op me hadden moeten wachten en ik wist het niet eens.

Ik ben gaan praten met mensen die zich met kunst bezig houden.

Hoe ze er mee omgaan, hoe zij het doen.

Meer mannen dan vrouwen, want ik kende meer mannen die zich er mee bezig hielden.

Ze waren onder de indruk van mijn werk.

Ze vonden het mooi, werden er stil van.

Ze begrepen wat ik gevoeld had.

Ze vonden het knap dat 't er zo duidelijk „in zat“.

Ik ben gaan praten met mensen die leven met mensen die zich met kunst bezig houden.

Ik voelde hun pijn, hun eenzaamheid.

Ze konden niet naar mijn tekeningen kijken.

Ze reageerden stuurs en afwijzend.

Ik zie er niks in.

Ik heb er geen verstand van.

Er kwamen vreselijk veel vragen bij mij op. Ik ging terug naar mensen die kunst maken. Heb gevraagd of ze wisten wat er met de mensen om hen heen gebeurde. Ik heb gevraagd aan mensen die kunst genoten of zij 't wisten. - als je met een kunstenaar leeft, leef je met een bijzonder mens, iemand met een gave. Iemand die de wereld iets te vertellen heeft op een bijzondere manier. Kunst is belangrijk in onze maatschappij. Als je er voor kiest met een kunstenaar te leven moet je de prijs ervoor betalen. -

Ik twijfel er niet aan dat kunst, creativiteit belan-

griek is voor onze maatschappij, maar is de maker ervan echt zo'n edel mens die zeer bewust een bijdrage aan die maatschappij levert? Meer dan andere mensen. Zoveel meer dat 't de ander is die de prijs moet betalen en niet de maker zelf. Waarom maak je kunst. Wat leidt ertoe dat iemand zich creatief uit. Waarom is iemand die dat goed kan als mens meer waard dan iemand die 't met minder sukses doet. Mijn moeder maakt wandkleden. Ze zijn prachtig, ze doet het graag maar geen acht uur per dag, ze is tenslotte huisvrouw. Ze heeft een hobby. Mijn broer maakt schilderijen. Hij heeft op de kunstakademie gezeten, geeft nu les en schildert in z'n vrije tijd. Hij maakt kunst. Geen mens die 't in z'n hoofd haalt om te zeggen dat hij een hobby heeft. Waar is het verschil? Ik kan het niet zien. Niemand kan me zeggen waar 't is en toch, als er een nieuw schilderij van m'n broer aan de muur hangt, wordt er door bezoekers serieus over gepraat. De kompositie, de lijn, de intentie, de kleuren enz. Als er een nieuw wandkleed van m'n moeder aan de muur hangt, wordt daar ook over gepraat. Maria dat heb je mooi gedaan. Staat leuk al die kleuren blauw bij elkaar. Ik word er niet goed van.

Waarvoor ging ik ook al weer achter die tekentafel zitten. Er was iets, iets wat te maken had met

Ik was er kapot van, de pijn, de onmacht, de woede van deze mensen. De blindheid van degenen die zeiden van hen te houden. Het in kunst uit te kunnen drukken. Ik kon er niet tegen. Ik werk nooit meer zolang en zoveel en wanneer ik dat wil. Ik werk met de klok op tafel. Het is moeilijk, verschrikkelijk moeilijk, in 't begin werd ik er dol van, dacht ik er vaak aan om er dan maar helemaal mee te stoppen. Langzaam leer ik de middenweg te bewandelen. De kwaliteit van m'n werk is er in 't begin flink op achteruit gegaan maar ik voel, merk dat ze terugkomt en dat de mensen die echt dicht bij me staan waarde gaan hechten aan wat ik aan het doen ben.

Het is nog steeds zo dat het werken aan dingen die moeten, de vrouwenkrant b.v., me gemakkelijker afgaat als werken voor mezelf. Ik ga er minder in op en kan ook gemakkelijker andere dingen erbij doen en ik kan me pernruteren om buiten m'n schema te gaan, want het einde is altijd in zicht en het moet tenslotte op tijd af.

Ik zou willen dat ik meer voor mezelf werkte, maar ik ben blij dat ik nooit meer denk, o, rotten ze maar op dan kan ik tenminste weer. Dat mensen zich weer welkom bij me voelen. Dat ze ook weer welkom zijn. Dat ik toch ook zeggen kan: "Ik wil vanavond tekenen dus ik heb geen tijd". Dat ze dan benieuwd zijn naar wat ik gemaakt

de mensen die dicht bij me staan. Ik wil delen. Ik leef tenslotte niet met andere mensen om het dan toch in m'n eentje te doen. Ik heb me uitgeleefd dat wel, ik ben gegroeid, ook dat, maar ik ben alleen verder gegaan. Ik heb een mooi produkt gemaakt, maar als ik de pijn van anderen ook in dat produkt zou laten zien zou 't dan nog zo mooi zijn? Zou men dan nog vinden dat 't de moeite waard is?

heb en over willen praten. Dat de mensen die dicht bij me staan er nu ook wat in zien. Dat ze steeds vaker zien wat ik bedoel. Dat wat ik maak waarde voor ze krijgt. En dat ze me dat laten weten op heel fijne warme manieren. Het is niet meer van mij. Het is van ons.

Lisette

MUZIEK, OF HOE IK AFKNAPTE.

Kunst is voor mij vooral muziek. Muziek maakt het voor mij de moeite waard om nog op deze aardbol rond te hobbelen. Niet zozeer één soort muziek, maar alle soorten muziek, zijn voor mij kunst (met grote K). En nu zul je zeggen „Ook de zangeres zonder naam?..

En dan zeg ik „Ja!.. Maar ik zal je wel uitleggen hoe ik dat bedoel. „Houden van is waarderen.. dat voorop. Weet je ik vind dat als dat mens met haar liedjes zoveel mensen gelukkig maakt, dat dat net zo goed telt als 'n ander artiest die voor ons wel genoeg „niveau.. heeft.

Let wel ik zal nooit naar een optreden van Mary Bey (zo heet ze echt) toegaan, omdat ik haar niet prefereer. Maar ik vind haar de naam zangeres, artieste zeker verdienen.

Kijk mensen die van schilderkunst houden; houden misschien van Picasso maar niet van Renoir.

Wat maakt het uit.

Je bepaalt immers zelf wat je koopt. Maar om terug te komen op muziek; Mijn voorkeur gaat duidelijk uit naar de vroegere muziek, de „Roots of Rock.. „de Golden Oldies.. „The Juke-Box Era.. „High School" of „Phil Spector Sound.. zijn enkele namen die men ervoor gebruikt.

De jaren '53 tot '65 vooral.

Maar als ik de namen noem die hieraan verbonden zijn, weet je misschien iets beter wat ik bedoel.

The Platters, The Orioles, The Cadillacs, Frankie Lyman, The Dells, Little Richard, Elvis Presley, Danny and the Juniors, Lloyd Price, The Crests enz.

Namen waarvan er 3 jullie minstens iets moeten zeggen.

Maar laat me even uit de doeken doen waarom dit genre veruit mijn voorkeur geniet.

Dat zit zo: in de hedendaagse muziek is het zo dat ieder orkest beschikt over 'n arsenaal speakers, microfoons, kabels, echo apparaten, synthesizers enz. noem maar op (genoeg om 'n aardverschuiving te veroorzaken)

Er zonder-al dit electrisch equipment-zou je waarschijnlijk hard weglopen; ermee soms ook. Want de hoeveelheid decibellen die je door je lijf gejaagd krijgt, trillen je ingewanden los.

Kijk daar is soms „geen kunst meer aan.. want zo kan iedereen imponerend overkomen.

Maar vroeger; toen was het zo dat de stemmen de functie van de instrumenten overnamen.

Je kreeg dan zo'n verrassende effecten.

En dat had charme, om nog maar niet te spreken van het vakmanschap.

Zulke mensen kon je overal live laten aantreden want het klonk net zo goed als op de plaat.

(Er bestonden toen nog geen apparaten die je stem optrokken of in ieder geval de valse tonen verdoezelden, dus zingen moest je kunnen. En nu als je een goed figuurtje hebt dan is de stem bijzaak, want het visuele effect is 't belangrijkste zegt men dan, dat verkoopt lekkerder. Heb je daarbij nog een goeie stem ook, dan is dat mooi meegenomen, en mazzel voor jou, maar verder bijzaak want apparaten en oefjes zat, en 'n Ster word je al door goeie geraldineerde promotie.

„Kwantiteit" i.p.v. „kwaliteit" dat is het devies wat menige platenmaatschappij tot het hare heeft gemaakt.

Diezelfde platenmaatschappijen kiezen meestal voor gemakkelijk in het gehoor liggend werk; de grootste gemene deler van de smaak van het publiek.

Ze schuwen er niet voor om de computer bepaalde opdrachten te laten verwerken, en het resultaat -steeds dezelfde dreunende „disco" klanken- aan de kilometer te verkopen.

Maar gelukkig is er bij bepaalde maatschappijen of alternatieve labels, nog plaats voor idealen. Nee dan vroeger de Popfestivals b.v. dat was toch 'n fenomeen dat z'n weerga niet kende. Gelukkig zijn ze er nog zo af en toe.

B.v. ons eigen Pinkpop, en net over de streep Jazz-Bilzen.

De allereerste grote festivals kwamen natuurlijk uit Amerika.

Noem maar op -Woodstock- San Jose Rock festival- Newport Folk festival- Monterey Pop-Memphis Blues festival- Salinas Country & Western Music festival enz. enz.

Meer dan 1.500 Musicfestivals alleen al in de U.S.

Van klassiek tot blues tot folk tot jazz tot rock.

Aan deze evenementen hebben wij grote mensen als Jimi Hendrix, Janis Joplin, Canned Heat, Mama's and the Papa's e.a. overgehouden, maar helaas zijn de meesten al weer „vertrokken naar elders..

Maar het zijn allemaal namen die stuk voor stuk zijn bijgeschreven op de lijst van het "notoire establishment".

En zij bewezen weer eens te meer— Muziek is een feest voor alle zintuigen —

Ja dat is een feit wat vast staat. Ik ga zelfs zover dat ik zeg "voor mij is muziek een geestelijk orgasme" of "zonder stick toch 'n kick"

Met muziek kun je alles, het is een unicum.

Je kunt het aan je stemmingen aanpassen.

Ben je blij dan kun je dit nog eens extra benadrukken - met muziek.

Ben je verdrietig ook dan kun je dit nog eens extra benadrukken - met muziek.

Want ben eens even heel eerlijk.....heb je nog nooit als je stikte van het verdriet, een extra "trie-

ste" of "zielige" plaat opgezet; zodat je nog harder kon huilen (ja he...)

En wat zeg je als ik het volgende voorbeeld noem.....je bent verliefd, je zet je lievelingsplaat op en je "buik licht" je voelt van diep onder in je buik een niet te stoppen gelukslach opwellen.

(herkenbaar he ?!) "Wat zeg je?"

"O je dacht dat jij dat alleen had"

"Nee hoor, iedereen wel"

Muziek -is en blijft- de beste verwoording van gevoelens.

Ik heb gewerkt bij geestelijk en lichamelijke gehandicapte kinderen, en als je ziet wat muziek doet voor hun, dan word je stil.

Hoe vaak ik niet heb staan kijken en luisteren naar 'n kind dat in het dagelijks leven bijna niet kon praten of zich verstaanbaar maken en dan als het muziek hoorde, alle refreinen of hele coupletten meezong, weliswaar monotoon maar zeer goed verstaanbaar.

En dan voel je 'n kröp en denk je -verdomme, goed dat er muziek is-

Zonder muziek is de wereld onleefbaar.

En het fijne is...Er is voor iedereen wel wat.

Op het ogenblik ligt op mijn draaiplateau "Music was my first love" van John Miles.

Deze plaat is zo te gek mooi, daar zal ik nooit genoeg van krijgen.

Ja ja...muziek was mijn eerste liefde...

Hoe waar is dat.

Als ik terugdenk aan vroeger dan voel ik nog steeds het gekke kriebelende gevoel dat plankenkoorts heet.

Als kind van 5 stond ik in 'n cafe ergens in maastricht voor de microfoon "Marina" te zingen.

Zelfs het Italiaanse gedeelte schuwde ik niet (als kind durf je alles) al denk ik dat als er Russen aanwezig waren geweest, zij mij moeiteloos hadden kunnen volgen.

Wist ik veel....ik hoorde alleen het applaus en het verzoek om nog eens...nog eens....

Al vanaf mijn 4de gebruikte ik alles wat los en vast zat, als microfoon en een tennisracket was mijn gitaar.

Ook toen ik al wat jaartjes erbij had.

Met 7 stond ik bij m'n oma voor op het grasveld te kwelen, en op 'n dusdanige manier, dat de hele buurt aan de ramen kwam, 'n stoel erbij namen en me 'n uurtje toehoorden.

Ik presenteerde, combineerde en voerde de hele show op ('n one woman show dus)(en dat toen al) Verzoeken voldeed ik onmiddellijk aan, en mijn repertoire was zeer breed; voor elk wat wils.

Op de lagere school was een hoek van de speelplaats altijd mijn domein, daar stond ik dan en zong uit volle borst alle liedjes waarom m'n klasgenoten vroegen.

Ik herinner me nog goed dat één liedje favoriet was "If I had a hammer" van Trini Lopez.

Ik heb het toen zo vaak gezongen, dat ik het nu niet meer kan horen.

Bij schoolfeesten, klasfeesten enz. vond ik het voor de verandering eens heerlijk om naar school te moeten.

Want er werd dan op me gerekend met zingen.

Een paar jaar verder, en ondertussen had ik op verschillende gebieden nog met muziek te doen. Ik zat in 'n groep jongeren die de muziek verzorgden voor 'n beatmis, hieraan bewaar ik leuke herinneringen.

Iedere zondag 'n andere taal, Israelisch, Engels, Duits, Frans, Nederlands enz.

Ook had ik 'n gitaar gekocht, van geld wat ik met zaterdag bij 'n bakkerij werken had verdiend.

Ik had me kijken naar anderen wat grepen aangeleerd, en voor de rest modderde ik maar wat aan, het klonk immers wel aardig en mijn stem verdoezelde eventuele missers.

Het volgende was een gitaarclub waar ik me bij aansloot.

We speelden naar hartelust en luisterden af en toe wat evenementen op.

Maar het was en bleef pretentieloos plezier en ik had zin in meer.

Het was n.l. de tijd waarin de orkesten en bandjes, uit de grond gestampt werden.

En vrouwelijke lead-zang was nog vrij zeldzaam. Maarja ook hier geld het weer.

- Als meisje kwam je er niet tussen - zelfs al vonden ze je "te gek" of "blits" zoals dat toen heette.

Ik moest en zou op de planken, ik droomde er dag en nacht van, het liet niet los.

Doordat ik met sinterklaas samen met 'n vriend sint en piet speelde bij mensen die ons hiervoor konden huren, kwam 'n ander idee bij me op.

We waren nogal lolbroeken wij tweeën en we hadden wel wat ideeën om iets "aardigs" in mekaar te steken.

Van het een kwam het ander en weldra vormden we samen met mijn vriendin 'n cabaretgezelschapje, we brachten 'n avondvullend programma met afwisselend muziek en flauwekul.

Dit beviel prima zowel ons als ons publiek. Weldra hadden we geen weekend meer vrij.

Dan weer 'n bruiloft, dan weer 'n buurthuis, dan 'n bejaardentehuis, er was geen stoppen meer aan.

We besloten er mee op te houden omdat de lol ervan af was en we geen tijd meer hadden om nieuwe teksten en vondsten te bedenken.

Ons laatste optreden was op 'n carnavalszitting in Geulle ik vergeet het nooit meer.

We zongen 'n liedje van de heikneuters (dat was als grapje bedoeld) en al die heikneuters zongen uit volle borst mee, en toen we klaar waren moesten we nog eens opnieuw op.

Jezus wat 'n tijd, niet meer normaal.

En het gevoel om je eigen geld te verdienen met iets waar je ook nog graag gratis voor zou komen, dat was ook al zo knettergek.

Inmiddels had ik m'n school doorlopen en verschillende diploma's op zak.

Met m'n ouders was afgesproken om M.O. Engels te gaan studeren.

Maar ik wilde al jaren in de verpleging als het met zingen niks werd.

Dus solliciteerde ik op Ziekenhuis Calvariënberg omdat daar een hele busje vriendinnen werkten en ik niet weg wilde uit Maastricht (dat chauvinisme zit er nog wel wat in)

Ik had n.l. 3 maanden in het St. Lambertus zie-

kenhuis in Helmond gewerkt, maar ging hier kapot van heimwee.

Nu; hier op Calvarie begon alles een beetje uit te komen zoals ik droomde

Ik was 17 jaar; zat vol streken; botste vreselijk thuis, omdat ik onder de duim werd gehouden op 'n abnormaal strenge manier, en bezig met me vrij te vechten.

Ik kwam daar tussen nog zo'n kleine honderdvijftig -in leeftijd varieërend van 17 tot 35- jongeren.

De verplichting om intern te zijn, kwam me prima uit.

Ik was nog nooit zo vrij en zo gelukkig geweest. Het ging er iedere avond vrolijk aan toe.

De eerste avond begon al goed.

Ik werd naar m'n kamer gebracht, die was op de bovenste etage van de "pollefertoren flat" 10de verdieping recht onder het dak (als je naar beneden keek werd je niet goed).

Een beetje verloren voelde ik me wel, en het eerste wat ik in zo'n situatie altijd deed, was mijn trouwe vriendin (m'n gitaar) nemen en spelen.

'n Kwartier later -klop-klop...

Ik doe open en daar staan 2 meiden in 't wit

"Hallo we hoorden geluid, en het klonk zo lekker, we dachten we gaan eens kijken...Ben jij nieuw?"

Enfin in een mum van tijd zat de hele kamer vol en het ijs was gebroken.

Later bleek dat er nog meer meiden woonden met 'n gitaar en we hebben er later voor gezorgd dat we met z'n allen op dezelfde etage kwamen te zitten.

Het was soms 'n dolle boel, als er gepoetst moest worden b.v., we hadden ervoor gezorgd dat wij in ieder geval dit nooit zelf hoefden te doen.

Dat zat zo: we hadden eens aangeboden om elkaar te helpen toen een van de "muzikantes" haar "hok" op moest ruimen en poetsen.

We hadden de hele kamer al bijna leeggehaald en met de inhoud de gang zowat gebarricaadeerd, toen we al doende (natuurlijk weer) bij het onderwerp muziek terecht kwamen.

De discussie ging over 'n plaat die aardig klonk en we vroegen ons af of wij dat ook zouden klaar spelen.

Daar was maar één manier om erachter te komen...en ja hoor, binnen de minuut zaten we alledrie tussen de rotzooi en de emmers sop te "jammen".

Doordat de akoestiek op zo'n gang erg goed is hoorde de halve flat wat er gaande was en iedereen nam de lift naar de 5de (ze wisten immers als er gitaarklanken ergens vandaan kwamen was het de 5de etage dat was algemeen bekend).

Het werd een waar feest, en zelfs de Rectrix kwam 'n kijkje nemen.

Ze vond het zo'n prachtig gezicht dat ze trakteerde op flesjes drank.(normaal gesproken mocht je nog niet eens hard praten op de gangen, omdat je dan event. slapers wakte)

Sinds die dag werden onze kamers door anderen gepoetst en wij zorgden voor de "arbeidsvi-

taminen".

Ook als er op andere etages gepoetst werd

Dan speelden we "uit" en trokken met de instrumenten naar boven of naar beneden, in ruil voor drank of "poetsbeloftes".

Als er iets te doen was speelden we in de recreatiezaal of in de bar.

Er werd ook ieder seizoen 'n bal gegeven onder in de hallen.

Hier kwamen dan zo'n dikke honderd genodigden en een goed orkest werd gehuurd om de muziek te verzorgen.

Op het eerste lentebal had ik vreselijk de kriebels en ik had zo'n zin om te zingen, maar dat hield ik voor mezelf.

Het moet van m'n gezicht af te lezen zijn geweest want opeens werd m'n naam afgeroepen en werd me verzocht enkele nummers te zingen.

Ik had enkele ervaringen met andere orkesten tussendoor gehad en durfde het daardoor wel aan. (o.a. op 'n militaire vliegbasis voor een paar duizend vliegeniers)

Maar toch met de bibbers in de knieën zong ik 3 nummers en wist toen niet hoe gauw ik weg moest kruipen.

Na 'n tijdje durfde ik weer van de w.c. af te komen en de reacties te verwerken.

Deze waren hardstikke leuk, en veel mensen die me verder nog nooit hadden gehoord "feliciteerden" me zelfs (wat ik op zich erg belachelijk vind).

Opeens hoorde ik dat 'n heer naar me op zoek was.

Ik dacht nou die vind me dan wel, en trok me verder hier niet veel van aan, ik had zin in feest.

Tik-tik, er werd op m'n schouder geklopt, de directrice stond voor me samen met 'n vent die ik die avond al eerder had gezien, hij was me opgevallen, doordat hij op me wees en ik daar niet van gediend was.

Ze zei dat die man me iets te vragen had, wat me wel zou interesseren.

Ik zei "laat maar komen" en werd toen uitgenodigd om mee te doen aan 'n talentenjacht in Kerkrade, georganiseerd voor de zomerfeesten aldaar.

Het zou er erg professioneel aan toe gaan.

Er was een zang gedeelte en instrumentaal gedeelte, vertelde hij, en de jury bestond uit voor-
aanstaande musici uit het hele land.

Het klonk veelbelovend dus zei ik ja.

Maar naarmate de dag naderde, werd ik steeds zenuwachtiger, en vlak van tevoren besloot ik toch maar er van af te zien.

Maar toen kon ik niet meer terug, want achter m'n rug, bij wijze van steun, was 'n hele fanclub opgericht en er waren auto's ingezet en busjes gehuurd, en ik kon ze niet in de steek laten werd me onder m'n schedeldekseel gepeutert.

Nou ja geen weg terug dus en er bleef niets anders meer over dan zingen, en wel zodanig dat ik zou winnen anders ging ik af, dat voelde ik duidelijk.

Nou gezongen heb ik; en gewonnen ook.

De prijs mocht ik uit handen van de burgemeester, en de directeur muziekschool ontvangen.

Met de gebruikelijke woorden ga zo door je word 'n hele grote'.

De beker heb ik nog, en het geld vergat ik van de weeromstuit.

De jury-rapporten heb ik ook nog en deze ken ik de meeste waarde toe, omdat ze uitgebreide details weergaven van hoe ik op de vaklui overkwam.

Frans Mestrini van de Rotterdamse Marinierskapel was heel eerlijk en vol lof in z'n rapport, hij was de enige die zei dat hij me liever, zonder jas had zien zingen (ik had n.l. geweigerd om dat afgesleten ding uit te trekken)

Het hele gebeuren had plaatsgevonden in 'n immens grote circustent, en bij het verlaten hiervan werd ik aangesproken door 'n pief van Radio Luxemburg, die me eventjes op de valreep 'n platencontract aanbod.

Ik weet niet of ik duidelijk kan maken hoe dat voelde.

Het leek of ik niet echt daar was het ging allemaal langs me heen, het was té mooi om waar te zijn.

Alles wat ik zo lang had gehoopt, al die lange jaren lang, dat gebeurde nu even in een paar weken achter elkaar door, zonder adempauze.

Diegenen die mee waren gegaan, waren nog gekker als ik, iedereen was door het dolle heen.

Een van de broeders belde naar maastricht, en toen we daar aan kwamen, was de hele flat versierd en werd er een feest gegeven ter mijner ere.

Ik kon het niet meer volgen, ik kreeg het niet meer mee, het ging te snel opeens, véél véél te snel.

De dag erna stond ik in de krant. de "Nieuwe Limburger" (zo heette dat kreng toen nog) met foto en al als "Vrouw van de Dag" (ik was amper 18)

En onder de foto stond dat van dat platencontract. Ze hadden er een verhaaltje bijgefantaseerd over de zieken en bejaarden dat deze het prettig vonden om mij te horen zingen.

Ja, aan m'n hoela.

Die mensen wisten nog niet eens dat ze leefden, ik werkte n.l. bij dementen (psychies gestoorde). Maar afgezien daarvan klopte de rest (een paar regels) nog wel.

Ik kreeg leuke rekaties maar zat in de put. Ik hoorde namelijk niets meer van die radiovent, en dat terwijl ik, nadat alles een beetje achter de rug was, er best zin in begon te krijgen.

Toen ik eindelijk iets hoorde, was dit ook al niet bevorderlijk voor mijn stemming.

Ik kon kiezen een contract met een zusteronderneming van RCA of niets.

Nu zul je zeggen dat is toch prima als je maar 'n plaatje kon maken.

Maar ik zei kiezen.

Want daar stond tegenover dat ik me dan onvoorwaardelijk verbond aan hun en geen enkele nevenactiviteit mocht hebben.

Dus ook niet meer studeren voor mijn diploma in de verpleging.

En toen zonk me de moed in de schoenen.

Want ik begon af te wegen, en verschillende ou-

deren dwongen me goed na te denken alvorens te beslissen.

Ik kwam tot de slotsom dat (ook toen al) je vandaag iets was en morgen niet meer.

Ik dacht, Marleen als je dat doet, moet je je realiseren dat wanneer je floipt, je platenmaatschappij je niet meer kan gebruiken, dan vlieg je eruit zodra je contract is afgelopen of ze kopen je uit, en dan sta je zonder iets.

Nu achteraf kan ik mezelf wel wurgen omdat ik zo stom ben geweest.

Maar toen zei ik heel beslist -nee-

En men zei - jammer, u weet niet wat u weggooit - (nu weet ik dat maar al te goed!)

Ik ben er razend om geweest dat men zo'n eisen stelde, maar ze hadden me elke dag nodig voor optredens en promotie dus af-uit.

Het sleet een beetje naarmate de tijd voorbijgleed en ik haalde de overgangsexamens.

Op een gegeven ogenblik werd ik benaderd door 'n orkest, waarvan een van de leden in het ziekenhuis werkte.

Ik zei gretig ja.

En zo begon een voor mij magnifieke tijd.

Ieder weekend ergens spelen, zelfs in België en vooraan in Duitsland.

Ik kan je verzekeren de Voerstreek was toen al zo roerig.

Want ons eerste optreden in Fouron les Comtes ('s gravenvoeren) vergeet ik nooit meer.

Maar de bekende wolkjes verschenen al weer aan de hemel. Ik kwam natuurlijk elke nacht verschrikkelijk laat thuis en dat werd niet zo goed geacht door de Opleiding.

Ik moest vaak de dag erna om 7 uur beginnen en kon dan blij zijn als ik drie uurtjes sliep. Maar dat maakte mij allemaal niets uit. Er kwamen zoveel trubbels dat het op een gegeven moment niet anders kon. Ik moest ophouden. (als ik daar nog aan denk...)

Maar goed.

Een hele tijd (waarin ik niet leefde) verstreek.

En toen ik ergens in een cafe disc-jockey was, kwam een man op me af en vroeg of ik zin had om bij een huisradio-omroep te komen als presentatrice.

Ik bedacht me geen moment en zei onmiddellijk ja.

Zo is het gekomen dat ik gedurende 2 jaren op "Vijverdal" de "Radio" heb verzorgd. (dit was te gek werk) We hadden een programma waarin de platenkeuze totaal aan mij werd overgelaten en ook de indeling van de actualiteiten zoals sport, t.v., actueel onderwerp enz. Dit alles gebeurde live vanuit de studio. Presentatie kwam ook voor mijn rekening.

De zaterdagmiddagprogramma's waren het fijnst. Tussendoor deed ik ook nog presentatie verzoekplatenprogramma voor "Molenhof".

Ondertussen behaalde ik mijn diploma en ging extern (ik mis die flattijd nog vaak).

Door ziekte (overspannen) was ik genoodzaakt om op te houden met de radioactiviteiten. En was dus niet meer "radio-aktief".

Wel deed ik nog mee aan verschillende talentenjachten, en won steeds, maar kwam geen stap

verder. Totdat zich de kans voordeed om mee te doen aan een talentenjacht georganiseerd door de Trost.v.

Ik deed mee en won.

Dit hield een t.v.-optreden in. ('n belevenis geloof me) Het enige wat ik daar nog aan over heb is een heerlijke herinnering en de foto's en een bandje met daarop m'n optreden, dit bandje is mijn kostbaarste bezit.

Toen dacht ik op een gegeven moment dat mijn stem niet meer zo goed was en ik wilde zangles.

(Ik had er niet aan gedacht dat ik wat ouder was geworden en mijn kindstem weg was.)

Ik moest eerst voorzingen en dan werd beslist of ik aangenomen werd.

Dat zat wel snor en zo komt het dat ik twee jaar klassieke zangles achter de rug heb.

Dat vond ik trouwens zalig die muziekschool. Die kakefonie van geluiden, als je er liep.

Met m'n gezondheid ging het iets slechter, ik werd aan mijn rug geopereerd.

Uit met de verpleging, zonder gezonde rug ben je daar maar half.

Ik zocht werk, vond niets prettigs, solliciteerde ten einde raad in een bioscoop en werd aangenomen.

Ondertussen werd er in een cafe waar ik vaak kwam 'n idee geopperd om de vaste klanten iets te bieden.

Het idee was een avondvullend programma.

Het werd een cabaret.

Het heeft een paar weken gelopen omdat de aanloop groot bleef en het steeds uitverkocht was. Ik had verschillende rollen (o.a. Mooswief) en aan het eind zong ik een eigen liedje, dat ik ooit zelf had gemaakt in vroeger tijden.

Dit sloeg goed aan en weer zei iedereen, waarom ga je niet verder met zingen.

Nou had ik dat zinnetje al jaren en jaren achter elkaar gehoord.

En steeds dacht ik, jullie hebben makkelijk lullen en dan lachte ik maar weer en dacht jullie snappen er niets van.

Van heel dat harde wereldje niet.

Ik timmerde al zo lang aan de weg.

Toen gebeurde er weer iets dat m'n hoop even deed oplaaien.

Ik ben door de jaren heen altijd een Elvisfan geweest, omdat die man voor mij dé entertainer aller tijden is geweest (in de volle zin van het woord).

Bij Elvis geldt de volgende stelling:

De uitstraling, de grootte van het charisma, de persoonlijkheid van de performer en de persoonlijke smaak van iedere muziekliefhebber, bepalen zo'n beetje samen, de mate van waardering voor een bepaalde muziek.

En Elvis z'n muziek was -Rock-

Wat is Rock?

Je zou dit eenvoudig zo kunnen zeggen:

Het kwam uit Amerika samen met Coca Cola, Hollywoodfilms en blauwe suede schoenen. Het begon als zwarte muziek voor blanke mensen en werd de stem van een generatie en de enigste populaire muziek die belangrijk was. The Big Beat! In het begin zei men jungle-muziek, body-

music en géén muziek maar simpel lawaai.

Maar rock is meer dan de muziek zelf, het is Rebelle.

Maar goed, ik hoorde via via van 'n Elvismeting, en we gingen er naar toe.

Er was ook een Elvis-imitatie wedstrijd aan verbonden en er waren leuke prijzen hiervoor.

De presenter van die Elvis-dag was Louis Smeets van de Rock en Rollmethode van Hilversum drie.

Zonder dat ik nu echt wilde hadden ze mij opgegeven voor die wedstrijd.

Ik had nogal wat tegenwerkingen omdat ik dacht als meisje ga je af, maar het was al te laat.

Ik werd afgeroepen, zo van, er is een speciale verrassing, tussen alle mannelijke deelnemers is er ook een vrouw aangemeld, dat word een extra spektakel.

Nou ik had het niet meer, maar kwam toch in de finale en won uiteindelijk de tweede prijs.

En toen kwam de verrassing, we werden alledrie uitgenodigd om de Rock en Rollmethode live mee te maken.

Nou dat was een belevenis, we zagen nu eens hoe Felix Meurders presenteerde.

En het leuke was, hij herinnerde zich nog een optreden van mij vroeger.

We kregen een interview en toen gebeurde het: zing eens een stukje.

Nou hoe ik het eruit heb gekregen mag Marie weten, maar het lukte zonder muziek 'n stuk van "One Night" te zingen.

En dan te bedenken dat 6 1/2 miljoen luisteraars naar je zitten te luisteren (tot in Zweden toe wordt de RenRmethode beluisterd)

Enfin 'n belevenis om nooit te vergeten, het bandje van dit programma beluister ik nog altijd met veel plezier.

Ook aan deze dag hield ik iets over, n.l. 'n optreden op een Rock en Roll avond in 't Kelderke" in Horn.

Het was er wel gezellig.

En weer gebeurde het, Louis Smeets had zo'n goeie connecties met de Platenmaatschappij, hij zou voor ons 'n contract loskrijgen.

Tenminste dat verzekerde hij ons, hij was nog enthousiaster dan wij.

Maar weer kwam er vanalles tussen en ging de zaak om vreemde redenen niet door.

De zoveelste desillusie.

Het jaar daarna won ik de eerste prijs en weer was ik als enige vrouw tussen al dat manvolk.

Toen besloot ik om nooit meer mee te doen aan Talentenjachten of wedstrijden of wat dan ook.

Als men mij wilde horen dan kwamen ze maar vragen en anders dan bleven ze maar daar, zo dacht ik.

Dat is ook de reden waarom ik een voorstel van Erwin Musper weigerde om een bandje vol te zingen. (Erwin is lid van Partner en eigenaar van de Marlboro studio in Borgharen) Ik wil wel zo voor iemand zingen zodat hij ook ziet wat ik "geef".

Maar niet meer dat leuren, dat is voorbij, dat wil ik nooit meer.

Dat is de afknapper van mijn leven geweest. En

als ik dan nog als laatste vertel wat me pas geleden overkwam, dan zul je waarschijnlijk mijn verontwaardiging delen.
Dat zit zo.
Ik zit in de kassa (mijn werk) en de telefoon gaat over.
"Mag ik Marleen Ruyters even aan de lijn?"
"Daar spreekt u mee"
"O, je spreekt hier met Mosam-Productions, ik heb je naam via Renee Innemee van Walkers, je bent toch zangeres hé?"
"Ja dat klopt"
"Kijk wij zoeken een zangeres"
Na wat over en weer gepraat werd duidelijk waar het om ging.
Een beroepsorkest zocht een "goeie stem" om aan z'n beloofde contracten te voldoen.
De vooruitzichten waren erg goed.
We spraken af dat ik een auditie zou doen.
Ik moest daarvoor naar Kasteel Wittem.
Goed, zo gezegd, zo gedaan.
Ik nam een taxi (wat me een bom duiten kostte) en liet me brengen.
Het waren een 7tal musici die ieder verschillende instrumenten beheersten.
En wat ik hoorde klonk goed, zeer goed zelfs.
Ik zong wat alleen en samen met anderen van het orkest en het "zat", we pasten prima bij elkaar. Iedereen was duidelijk tevreden, en ik het meest.
Ik dacht, zou het dan toch nog gebeuren?
Enfin om het kort te maken, iedereen zei tot volgende week op de repetitie, wat dus inhield dat ik aangenomen was door de bandleden. Ik was er. (tenminste dat dacht ik)
Maar toen gebeurde het. De Manager (en oprichter) zou mij naar huis brengen, dat was aan de telefoon zo afgesproken van te voren.
In de auto ging het gesprek o.a. over de volgende onderwerpen:
"Je moet je wel niet generen om je samen met ons om te kleden voor een optreden."
"Heb je eigenlijk een vriend, ik wil geen gebonden vrouw, dat geeft rotzooi."
Ik had het niet zozeer op deze conversatie, maar hield verder stand, en verzekerde hem dat ik als verpleegster heus al wel eens een mannelijk had gezien.
Toen gebeurde het volgende: bij Margraten sloeg die smeerlap opeens een veldweg in.
Ik zei meteen op m'n quivive "je zit verkeerd"
Hij: "Dat weet ik."
Hij stopte terwijl hij dit zei en doofde de lichten.
Ik zei zeer beheerst dat ik naar huis wou.
Hij: "Maar ik heb zin." Ik: "Jammer voor je" Hij: "Als jij niet wil, kun je mij toch helpen."
Toen verloor ik mijn geduld en kalmte.
Ik zei dat als hij niet startte, ik zou lopen.
Hij zag schijnbaar dat ik het meende. (ik was gelukkig even stevig van omvang als hij en hij zag waarschijnlijk in, dat hij als hij me zou dwingen, ik hem verrot zou slaan)
Hij sputterde nog wat tegen en probeerde het nog eens, maar doordat ik zijn naam herhaalde en zei dat ze in de muziekwereld die naam wel zouden kennen, kreeg hij knijp, en startte me-

teen.
Z'n eerste woorden waren zo geraffineerd dat ik bijna stikte van verontwaardiging.
"Weet je" zei die "als je het had gedaan, dan had ik je niet in de band gewild"
Ik zei dat hij met een beter smoesje moest komen om zijn figuur te redden, want dit was te goedkoop.
Hij zag in dat het niets hielp en ik hem toch door had, en probeerde toen nog even op de toer te gaan alsof er niets was geweest.
Hij zette me af voor de deur van een vriendin, want ik moest erover praten, ik was zo teleurgesteld (voor de zoveelste keer) ik was op.
"Je hoort nog van me" zei hij "ik heb je nummer."
Ik zei niets en wist dat ik niets meer zou horen.
Sindsdien is er iets stuk gegaan (mijn nooit aflatende hoop). We hebben nog naar Sonja Barend geschreven omdat die vroeg om zo'n soort ervaringen.
Het enige wat ik nu nog doe aan muziek is voor mezelf wat spelen en zingen en schrijven.
En ons lijne vrouwenkoor waarin ik me prima voel.
Geen gedonder meer.
Maar toch.....
Music was my first love
and it wille be my last,
music of te future
and music of the past.

Marleen

*Sometimes
I wonder
what keeps
us apart
Sometimes
I wonder
what keeps us together
Often I stop
wondering
and accept
things as
they are
Marly, 7/4/'81.*

*Wachten
Waarop,
Waarom,
Hoezo,
voor wie,
op wat,
Hoe lang?
Marly, 3/3/'81.*

KUNST

Kunst = kunstzinnig = er zin in hebben = kijken — horen — gedrag — durf — Leven

Kunst hoort niet bij degene die kunst beoefent

Kunst gaat door + verder, n.l. er zijn per definitie mensen nodig die kunst(uitingen) begrijpen-waarderen-er van genieten-het nodig hebben.(graag applaus!)

— Waar blijft b.v. de actrice(eur), de schrijfster(ver), regiseuse(eur), zangeres(er)-muzikante-beeldenkunstenaars-enz.-al die uitvoerende creatieve mensen..

—Zonder al die ontvangende creatieve mensen-mensen die op de pas verrast blijven staan, omdat er iets boeiends aan de hand is-die omkijken en zich persoonlijk aangesproken-geroerd en al of niet ontroerd voelen.

Ik geloof in de toegankelijkheid van mensen

Ik geloof in de creativiteit van mensen - n.l. ooit hadden wij allemaal het totaal!

Ooit alle startende mensen in een uiterst jeugdig stadium-pak weg 3-4 of 5 jaar; herinner ik me: ik durfde en kón -dansen-toneelspelen-tekenen-alles zelfs zingen!

terwijl nu geliefden panies wegluchten wanneer ik de melodie wil neurieën waarvan ik de titel wil weten, hetgeen betekent dat het niet om aan te horen is

Dus ik ben zingen verleerd- waarom? - wanneer? hoe is dat stukje creativiteit de nek omgedraait - ooit? -(en dat terwijl ik geen wakende minuut doorbreng zonder een perfecte melodie-song-ritme in m'n lijf, en ik niet zónder kan)
Dus ik kan + durf dat nooit meer.-wel blij dat ik muziek kan blijven ontvangen-

Dezelfde schichtigheid ontmoet ik bij een gegeven als -beeldende kunst- (ruim gezien ,tekenen, schilderen, beeldhouw, textiel enz.) een terrein dat ik behield, dus nooit verloor-misschien een kwestie van nooit opgehouden stimulans? - want - welke kunstuiting dan ook - je kunt het niet écht verwerven of leren (hooguit technieken) ,je kunt het slechts áleren - en dat wat je behield (jij zoals alle kleine mensjes) dat noemt men : TALENT.

Het betekent wel dat wij (doordat het in ons aanwezig is) toegankelijk blijven - altijd - voor de talloze vormen van schoonheid en ontroering die ons leven onuitputtelijk blijven versieren.

Bezigt zijn met kunst -

je doet het alleen - uren-dagen (ja hoor!) maanden alleen maar bezeten zijn van je werk -je denkt ,je ploetert -soms gefrustreerd- soms overgelukkig - Een golf van impulsen kan je overvallen bij emotionele momenten b.v. zoals liefde of wanhoop- ik kan dan stikken van uitingsdrang en een geke behoefte voelen om te imponeren- om indruk te maken.

Omdat ik geloof in de creativiteit van iedereen vond ik het leuk variatiemogelijkheden te bedenken -kunst dus veranderbaar maken- zoals we soms (kreatief en wel 'ns driftig) behoeft ons interieur veranderen/verplaatsen -waarom zou dat eerbiedig moeten stoppen bij "kunst,? ook de wanden zijn van ons -ook de kunst mag op z'n kop- verschuivend en passend bij onze stemming zoals we muziek opzetten, Elvis of donkerwarme blues.
-ik geef aan en de toeschouwer mag spelen-

Kunst - een totaal doorweekt onderwerp - afgezaagd-afgelikt-afbeschouwd- tracht dát nog maar 'ns op 'n origine wijze te verwoorden!- Ik ben het n.l. zelf-
Jij ook
en Jij—ook Jij!

Rian.

*'n Boom voor mij,
overladen met vruchten,
doet mij beseffen hoeveel mogelijkheden
'n leven in zich draagt.
Daarbij realiseer ik mij ook nog dat hij
elk jaar nieuwe vruchten geeft.*

Martien

VROUWEN IN DE KUNST DOOR DE EEUWEN HEEN

Als je boeken over beeldende kunst erop na slaat, dan zie je de man altijd als maker beschreven, en de vrouw wordt als model afgebeeld. Hierbij vraag je je af, of er wel vrouwelijke kunstenaars zijn geweest, en zo ja hoe komt het dat er zo weinig van bekend is.

In verschillende periodes zijn de mogelijkheden voor vrouwen anders geweest.

In de middeleeuwen was de algemene maatschappelijke positie van vrouwen hoger, dan daarna. De productie van te levensbehoeften zoals voedsel en kleding was in handen van vrouwen, maar ook elders waren ze ruim vertegenwoordigd (b.v. leer, textiel, edelsmeden) tot de vorming van gilden hen veelal uitsloot. Er was nog weinig scheiding binnenshuis-buitenshuis. Kunst was ambachtelijk en werd veelal anoniem in kloosters beoefend door ontwikkelde vrouwen (hoewel er toch enkele beroemd zijn, die als uitvoerende of als inspirator fungerde) (kopieren, verlichtigen van manuscripten, tapijten, weven en borduren.)

Door toename van prestige/technologie en 'n scheiding binnenshuis-buitenshuis raken veel gebieden voor vrouwen ontoegankelijk (onderwijs, filosofie, kunst) Tegelijk is er een enorme toename van prostitutie en heksen verbrandingen.

De opvatting over kunst verandert: De kunstenaar wordt 'n algemeen ontwikkelde, individualistische „Man van de wereld“. Verlichte humanistische ideeën zijn in de 15de eeuw voor een vrouw niet weggelegd. Pas in de 16de eeuw beginnen vrouwen in Italië (natuurlijk alleen in de hoogste klasse) weer algemene opvoeding te krijgen (voor een goed huwelijk!)

Sofonisbe Anguissola is als eerste zo beroemd en verkeerde aan 't Spaanse hof. Zij werd door haar vader opgeleid.

Dit was de enigste mogelijkheid om les te krijgen. Vaak waren het familiebedrijfjes. Velen trouwden ook met een kunstenaar. Werk werd nogal eens aan meer bekenden (dus mannen) toegeschreven.

Een aantal was vroeg rijp, waarschijnlijk vanwege hun uitzonderlijk talent. Ook lagen jonge meisjes natuurlijk beter in de markt. Ze hadden minder training dan mannen, dus konden eerder hun debuut maken.

In Vlaanderen waren meer kunstenaressen,

maar toch is er nu minder van bekend gebleven. Door allerlei belemmerende factoren, b.v. psychologische, geen naaktmodellen enz; waren er slechts enkele genres, waarin een grote hiërarchie in status was, voor haar weggelegd, zoals (zelf) portretten, pastels, miniaturen en stilleven. Historie-stukken stonden in veel hoger aanzien.

Toch konden enkele vrouwen een onafhankelijk bestaan opbouwen en werden internationaal beroemd, mede door sociaal goede manieren; misschien had schaarsheid een kurieuze waarde. Enkele namen: Rachel Ruysch (10 kinderen) met stilleven; Artemisia Genteschli is een voorbeeld en identifikatiemodel bij uitstek. Onafhankelijk, "agressief", met een krachtige schilderijstijl vocht ze tegen konventies

In de 18e eeuw wordt alles meer geïnstitutionaliseerd. Er worden akademies opgericht (prestige, het verschaftte toegang tot salons) waarvoor soms een beperkte toelating voor vrouwen gold, maar niet tot alle mannelijke privileges. Vrouwen werden met twee maten gemeten.

Goed, schilderde ze als 'n man, maar tegelijk dacht men dat het wel door 'n man gemaakt zou zijn. Toch komen enkelen aan de top; ze zijn erg kwetsbaar voor roddels. Maar het werd niet langer exotiek beschouwd om zo je brood te verdienen, o.a. omdat inmiddels het idee wijd verspreid was dat tekenles bij een goede opvoeding hoorde.

Angelika Kaufmann weigerde bij uitzondering een "vrouwelijke carrière", door veel te reizen en historiestukken te schilderen. Ze had een internationale kennissenkring (Goethe vond haar erg goed "voor een vrouw,")

De Franse Revolutie, die in wezen erg burgerlijk was, wierp nieuwe hindernissen op in de verheerlijking van het huisgezin en "natuurlijke taken van de vrouw", (J.J. Rousseau e.a.). Beroepsuitoefening vond men dreigend. Toch was er 'n vooruitgang voor vrouwen. Ze bevochten toegang voor de vrouw, tot akademies en naakt model staan (in sommige klassen kregen ze les in anatomie aan de hand van een koel) Naast portret en veelal 't sentimentele genre kozen sommigen zelfs historische of klassieke onderwerpen. De meesten hadden 'n middelmatig niveau. Enkele hadden 'n "manlijke aanpak,": Lady Butler schilderde veldslagen, die ze v.w. echtheid helemaal nabouwde. Rosa Bonheur schilderde dieren (was gebruikelijk voor 'n vrouw) maar op zeer groot formaat. Zij kreeg speciale toestem-

ming van de politie om als man verkleed te gaan om veemarkten te bezoeken.

Alleen Mary Cassatt en Berthe Morisot waren erg belangrijk. Zij deelden zeer revolutionaire kunstopvattingen met impressionisten.

Over het algemeen is het moeilijk om van 'n vrouwelijke stijl te spreken. Er is meer verwantschap met manlijke tijdgenoten, dan met vrouwen, door de eeuwen heen. Niet hun vrouwelijke geaardheid, maar beperkingen leidden tot "keuze", van bepaalde genres.

In de 20e eeuw is er zo'n verscheidenheid aan stijlen, dat er te veel vrouwen zijn om op te noemen. Onderling werken ze vaak zo verschillend, dat weer niet van één vrouwelijke stijl gesproken kan worden.

Emotionele relaties veranderden. De vader/artist/leerkracht, in de 19e eeuw die onafhankelijke meer aanmoedigde, werd in de 20e eeuw echtgenoot/geliefde/artist; "dwz."-vrouw van...", wat meer emotionele afhankelijkheid impliceert. Slechts enkelen stelden het werk boven hun partner (Gabriëlle Münter - Kokoshka; Paula Modersohn - Becker; Delaunay was een voorbeeld van een succesvolle samenwerking tussen vrouw en man en vrije en toegepaste kunsten, (toch heeft ze niet vóór hem geëxposeerd).

Traditioneel waren vrouwen immers sterk in de toegepaste kunst, die echter in veel lager aanzien stond. Hoewel er eerder pogingen waren ondernomen, niet door vrouwen, om de barrière tussen toegepaste- en vrije kunsten te slechten (verheffing van de arbeidersklasse) in de Arts & Crafts—movement in Engeland eind 19e eeuw, ging er begin 20e eeuw een belangrijke stimulerende en progressieve invloed door vrouwen op de vrije, abstracte kunst uit. (Sofie Tauber-Asp). De Russische Avant-Garde (waar vrouwen op gelijke voet met mannen stonden) hadden o.i.v. de Russische Revolutie de "ezelkunst" reaktionair verklaard en wilden kunst in het dagelijks leven doordrenken d.m.v. industrial design, zoals textiel, theater dekors.

Hoewel er nu veel veranderd is zijn vrouwen nog altijd ondervertegenwoordigd. Weinig vrouwen bereiken de top van de kapitalistische kunstwereld (musea & galleries). Hoewel deze natuurlijk erg relatief is, en er vele wegen zijn, denk ik dat het niet goed is, om ze helemaal te willen vermijden, doordat dit prestatiegericht en eigenlijk een manlijke manier van doen is. Zo blijven ze vrouwen bolwerken. Door hun achterstand hebben ze vaker meer afstand t.o.v. huidige kunststromingen, wat m.i. best positief is.

Er is een 2 deling: vrouwen, die meest thuis werken, geïsoleerd van de kunstwereld, maken veelal werk vanuit hun omgeving, eigen ervaringen. En zij, die wel in de kunstwereld werken en daar meer overeenkomsten hebben.

De meeste vrouwen hebben nog altijd 'n huishouden erbij, waardoor 'n enorme versnippering ontstaat. Ze moeten zich dubbel bewijzen, als vrouw én in de kunst. (Of 'n onconventionele opstelling is onvrouwelijk; of bij anderen attractief "jonge vrijgevochten meid").

Bijna iedereen, die in de kunst werkt heeft een bijbaantje om aan geld te komen. Toch word van mannen, kunst veel sneller als eigenlijk beroep opgevat, terwijl vrouwen "een leuke hobby" hebben. Een aantal vrouwen oriënteren zich erop om feministische kunst te maken. Wat hier onder valt is nog vaag.

Is het werken met "manlijke" materialen? Sommigen kiezen voor herwaardering van traditionele vrouwelijke materialen (met 't gevaar voor bevestiging denk ik)

Moet de stellingname van 't werk af te lezen zijn? Voor wie maak je 't?

De plaats en de tijd ontbreekt me om hier verder op door te gaan.

Misschien een andere keer.

Marjoleen Dijkema.

Om verder te lezen over vrouwen en/in de kunst:

- Catalogus Feministische Kunst Internationaal; Amsterdam.
- Kunstwerk; links tijdschrift over beeldende kunst; Haarlem '80, '81.
- Soc.Fem.Teksten 3; Feminisme en Beeldende Kunst; Marilite Halbertsma en Rosa Lindenburg; uitgeverij Sara, a'dam 1979.
- Vrouwen in de Beeldende Kunst; Nieuwsbulletin; postbus 17421, Den Haag.
- Annie Romein-Verschoor; Vrouwen Spiegel; SUN-reprint, Nijmegen 1977.
- Annie Romein-Verschoor; De Vruchtbare Muze, Tendens en Engagement in de Literatuur; SUN-reprint, Nijmegen.
- Hannemiek Stamperius; Vrouwen en Literatuur, Een Inleiding; serie Synthese-Stromingen en Aspecten, A'dam 1980.
- Virginia Woolf; Schrijvende Vrouwen; serie Synthese-Stromingen en Aspecten; Amsterdam 1980.
- Andreas Burnier; Poëzie, jongens en het gezelschap van geleerde vrouwen; artikel: Het beeld van de vrouw in de literatuur; Amsterdam, 1971.
- Hanneke van Buuren; Aarzelend denken over een feministische literatuurtheorie; Ter Elferd Ure no. 20, Nijmegen 1975.
- Tijdschrift Chrysalis; halfjaarlijks tijdschrift voor vrouwen literatuur en kunst.
- Hanneke van Buuren; Vrouwenemancipatie, feminisme, kunst; in Soc.Fem.Teksten 2; uitgeverij Sara, A'dam 1978.
- Anja Meulenbelt; Vandaag jam. Aanteekeningen voor een nooit gehouden inleiding over vrouwenkultuur; Soc.Fem.Teksten 2, uitgeverij Sara, A'dam, 1978.

Ik heb kleine ruimtes nodig, want in zalen heb ik geen grote gedachten.

BUM BUM GIGI

Al weer geruime tijd geleden heb ik meegewerkt aan een eindeksamenproject van twee vrouwen van de Toneelakademie.

Het stuk speelde zich af in verschillende kamers van een voormalig sluiswachtershuisje op de Maasmolendijk. Gestart bij Susu van Herbert Achternbusch werden er uiteindelijk vlagen van vrouwenlevens getoond op basis van improvisaties op meegebrachte en zelfgeschreven teksten, die gedeeltelijk hun oorsprong hadden in de directe omgeving, zoals de geschiedenis van het huis en de ligging ervan, vermengd met eigen fictie.

Hoewel het stuk niet uitgesproken feministies was, was het in alle opzichten wel een vrouwenproject: gespeeld, geregisseerd, teksten en techniek door en van vrouwen. Ieder had een gelijkwaardige inbreng, hoewel "traditioneel gezien" men vanuit een verschillend nivo kwam, d.w.z.: Miriam, de regisseuse, werkt al jaren bij het Onafhankelijk Toneel. Voor Hanneke en Rachel was het hun eindeksamenproject, Joke was derdejaars en Mienke heeft een half jaar daar op school gezeten en "moest" maar meespelen, i.p.v. zo vaak te komen kijken bij de repetities, zoals haar oorspronkelijke bedoeling was. Ik ben er pas op het laatst bijgekomen als een soort 'mana-tje van alles' (omdat ze op zo'n intieme manier gewerkt hadden, zou een vreemde of een man eerder storen). Ik moest een soort placeuse en koffiejuffrouw spelen (hoe traditioneel!), het stuk inleiden en sluiten, foto's maken, maar eigenlijk ben ik "aangenomen" voor de technische kant, zoals rekwisieten timmeren, een podiumpje bouwen, licht aanleggen (eerlijkheidshalve ben ik daarbij o.a. door tijdgebrek geholpen door de vriend van Miriam).

Het geheel ademde een heel vrouwelijke sfeer uit. (Wat is vrouwelijk? Door de maatschappij opgelegde waarden, uit welke exclusieve beperkingen we moeten breken. Dat wil niet zeggen, dat deze waarden verloren moeten gaan; ze moeten anders geïnterpreteerd worden!) 't was in tiem, warm, spannend: op de rondgang door het huis zag het slechts weinige publiek in kleine ruimtes, flarden van vrouwenlevens voorbijgaan. Er werd dicht op de huid gespeeld, geen grote gebaren. Soms werd er schijnbaar nauwelijks geakteerd (en schijn bedriegt, want de aktrices bleven de situatie beheersen.) Visueel was het tot in de details erg verzorgd. Dit is een manier om te werken met een aantal aspecten, die traditioneel vrouwelijk genoemd worden: warm, kleinschalig, licht, de omgeving verzorgend, waar naar mijn gevoel een aantal keren toch een neerbuigende opmerking bijklinkt: "schattig hé?", terwijl dit stuk geen enkele keer kneuterig

werd. Ik besef goed dat vrouwen op allerlei manieren kunnen werken, die vaak geheel tegenovergesteld zijn aan wat hier vertoond is.

lili vind ik prachtig

in de la op zolder
liggen mijn kinderjaren
te vergaan.
mijn handen
op de kale zachte plekken van
je voorhoofd.
hoe zei je ook weer
dat je heette?

tristana

wat doet ze als ze binnenkomt?
ze gaat eerst naar alles wat wit is
(en) zegt dan dat ze van kleuren houdt.

wat doe ik als ze binnenkomt?
ik kijk naar haar.

Marjoleen

De foto's op de eerste fotopagina zijn van het hierboven beschreven toneelstuk Bum Bum Gigi.

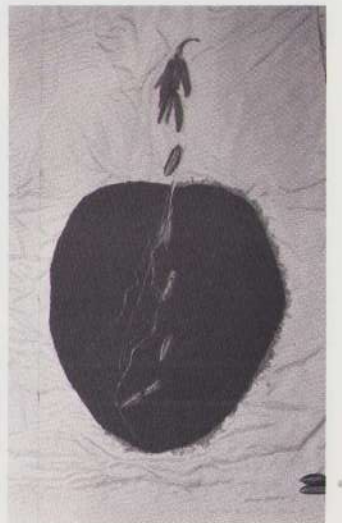
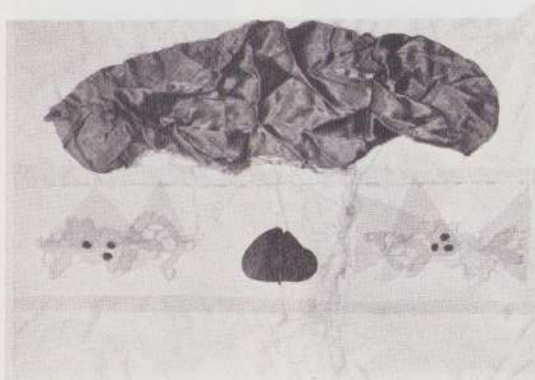
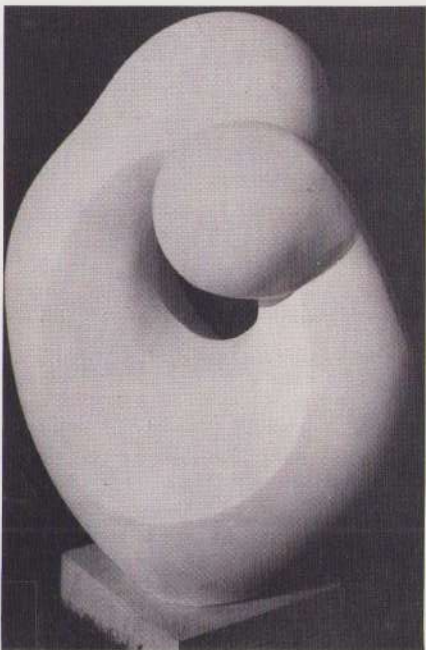
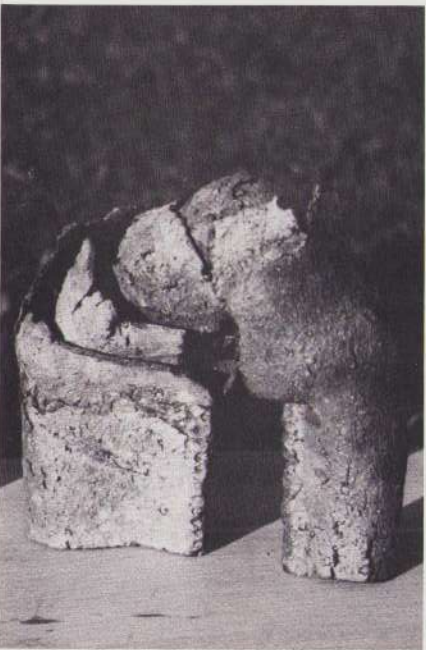
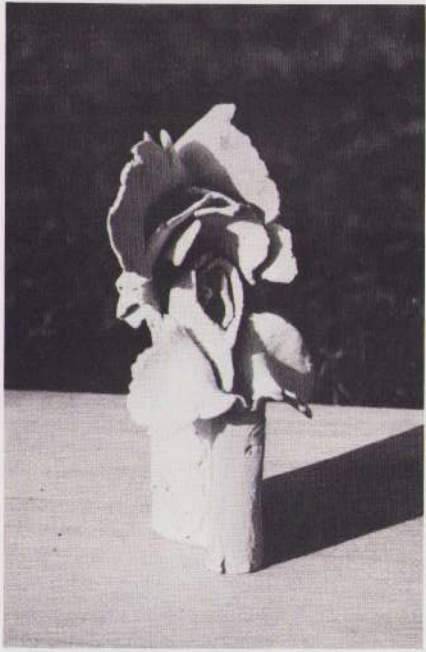
Op de tweede pagina vind je keramiek van Marjoleen Dijkema, evenals eentje op de derde.

Verder op de derde pagina bovenaan het wandkleed "Vagina" van Rian Wyrsgala, met daarnaast een detail van hetzelfde wandkleed. (de baby hoort er normaal niet bij)

Linksonder "Rode Wolk" van Ted v.d. Thil-laert, rechtsonder een tekstiel zonder titel van Ted.

Op de vierde fotopagina zijn een aantal vrouwen bezig met het uitoefenen van haar kunst.

EEN ROERIGE HUIS VERGADE RING!

Dinsdag 1 december vond in het Vrouwenhuis een belangrijke huisvergadering plaats. Ik wil het hier alleen hebben over dat deel van de vergadering dat aan de pandgroep gewijd was, omdat de discussie naar m'n gevoel hoogst onbevredigend verliep.

Deze pandgroep is een overleg van verschillende progressieve vrouwengroeperingen om eventueel samen een pand te huren. Hiervoor waren een aantal redenen, zoals de slechte en dure huisvesting, de versnippering van plannen en initiatieven. Toen ik van het prima idee hoorde heb ik me direkt aangemeld.

In het overleg zitten de NVB, de Meisjestelefoon, het VIM en het Vrouwenhuis, welk ik vertegenwoordig.

Er werd gezocht naar overeenkomsten in wat iedereen graag zou willen. (Joke Smit indachtig: "Als iedereen voor zichzelf opkomt, wie komt er dan voor ons allen op?") Eerdere discussies verzandden soms in het uitmeten van verschillen, waardoor bijna vergeten werd dat men met veel enthousiasme in grote lijnen hetzelfde beoogde. Het was voor iedereen duidelijk dat het een pand VOOR/DOOR EN MET VROUWEN zou worden, gericht op emancipatie en feminisme. Dit om te voorkomen dat er later dwang uitgeoefend kan worden om halfslachtige compromissen te sluiten.

Voordelen van samenwerking: er komt meer uitwisseling onderling, waardoor het aanbod verbreed wordt van hoe je met de vrouwenbeweging bezig kan zijn. Hopelijk werkt dat stimulerend en drempelverlagend; we zullen sterker tegenover de buitenwereld komen te staan en kunnen beter onze doelstellingen nastreven. Elke groep blijft autonoom. HET pand kan geen uitspraak doen (HET Vrouwenhuis immers ook niet), maar is slechts gebruiksruimte van een bonte verzameling actieve vrouwen.

Er waren ook aspecten waarover de verschillende groeperingen nog tot overeenstemming moeten komen. Het wel of niet toelaten van mannen was zo'n punt. Men wilde niet dat het nieuwe pand het image van het vrouwenhuis zou krijgen, dwz. een hoge drempel en mannenwerend/cq. "hatend". Met name de VOS was bang dat zo'n image een aantal potentiële cursisten zou afschrikken, (voor een aantal vrouwen is het al het al een hele stap om naar de cursus te mogen gaan; sommigen worden wel eens door hun man opgehaald). Ook vonden de andere groeperingen dat het niet onmogelijk zou moeten zijn dat een enkele keer mannen het pand binnen zouden kunnen, om bv de piano te stemmen of om iets te vertellen, met die restrictie dat daarvoor blijkbaar geen vrouw beschikbaar is. Slechts in een paar bepaalde ruimtes, bv voor-

aan in het pand zouden ze mogen komen en mn NIET daar waar de "vrouwenhuis-inbreng" belangrijk is, dwz. de warme plekken waar je je veilig en vertrouwd kan voelen met vrouwen onder elkaar. Deze functie mag in het nieuwe pand nooit verloren gaan! Het ging eigenlijk om een klein nuanceverschil, nl.: dat het niet volkomen verboden zou zijn voor mannen, maar dat het een **vrouwenpand** is en ze er dus niets te zoeken hebben!!

Omdat de andere groeperingen daarover al positief beslist hadden moest alleen het Vrouwenhuis deze voorwaarde tot verdere samenwerking nog aksepteren. Zij heeft een belangrijke inbreng omdat de samenwerking zonder het Vrouwenhuis veel moeilijker gaat.

Ik vond de huisvergadering slecht verlopen, o.a. door de overvolle agenda. Door olopende emoties werden verschillende deelaspecten zo opgeblazen dat over het hoofd gezien werd waar het eigenlijk omging. Argumenten kwamen nauwelijks meer boven tafel. Zodra het woord "mannen" viel, kookte de boel naar mijn gevoel haast over en was een discussie nauwelijks meer mogelijk. Toen de beslissing negatief uitviel met 11 tegen, 10 voor en 2 onthoudingen, voelde ik me eerst nogal teleurgesteld omdat ik gepleit had om voor het voorstel te stemmen. Langzaam werd ik eigenlijk behoorlijk kwaad. (mede omdat ik later persoonlijk met een aantal "tegenstemmers" heb gepraat in een wat rustigere sfeer en hun ons standpunt als pandgroep heb uitgelegd; verschillende dachten er toen niet meer zo negatief over. Ik vroeg me af waar men (wie is men?) naar toe wilt. Wil je proberen dingen te veranderen, meer vrouwen te bereiken (m.n. de VOS-vrouwen komen uit zeer achtergestelde posities) of zit je lekker op een warm plekje en kan de rest je niet zoveel schelen?

Omdat het Vrouwenhuis het grootste gedeelte van de subsidie krijgt, vind ik dat ze een behoorlijke verantwoordelijkheid heeft. Het is m.i. een te groot bedrag om het alleen maar met het bekende kringetje gezellig te maken. (Dit heeft niets te maken met vragen die onlangs in de Gemeenteraad zijn gesteld m.b.t. het Vrouwenhuis omdat dat een politieke kwestie is van mensen die waarschijnlijk het hele Vrouwenhuis niet zien zitten. Alleen al het feit dat er een vrouwenhuis is, is belangrijk genoeg!)

Zo plaatste een uiterst krappe meerderheid door de negatieve beslissing de rest van de progressieve vrouwenbeweging voor het blok.

Achteraf denk ik dat het niet goed was om verdere samenwerking van deze stemming (in zo'n dubbele betekenis) af te laten hangen. (Hiervoor was gekozen om de knoop door te hakken, omdat dit soort discussies al jaren lang steeds terugkomen.)

We hebben steeds beseft dat het Vrouwenhuis in de discussie in een veel moeilijker positie zit. Haar identiteit is immers veel vager en daarom kwetsbaar. Die van de anderen is meer afgebakend en kan makkelijker "hard" gemaakt worden.

Er moet nog veel nagedacht worden o.a. over de organisatie, zoals hoe het vrouwenhuis in het nieuwe pand zou overgaan. Het moet vermeden worden dat zij alle karwijtjes op gaat knappen. (Zou zij als een weke massa de negatieve ruimtes die de andere groeperingen leeg zouden laten, op moeten gaan vullen?)

Het zou niet goed zijn als door de stemming van 1 dec. er tweespalt zou komen en het Vrouwenhuis misschien de zondebok zou worden, omdat de anderen wel samen willen werken en dit zonder het Vrouwenhuis veel moeilijker zou gaan. De discussie moet verder gevoerd worden. Als pandgroep hebben we besloten om 21 jan. een interne themaavond te houden over de positie van het Vrouwenhuis, toch samenwerking, etc., alvorens ergens anders in het groot een algemene avond te organiseren over samenwerking en de toekomst van de Maastrichtse vrouwenbeweging. (de datum is nog niet bekend) In de volgende krant komen daar nog meer dingen over. Ik hoop echt dat er meer dingen duidelijk worden omdat ik ervan overtuigd ben dat de meeste vrouwen uiteindelijk veel meer in dezelfde richting denken dan nu allerlei verschillen lijken te vertellen.

Marjoleen

POEM

*to all the dear beings who struggle in vain
to you and all others who suffer in pain
to the ones who are lost in hopeless despair
to the ones full of need without any care
to the ones who cry in their homes bitter tears
to the ones who daily fight against fear
to you who question in daily doubt
to you whose heart shrinks when masses shout
to you who have never known mother and father
to you who are too blind to see each other
to the ones who never found a companion in life
to the one who can't help getting lost in strife
to the one who is hunted and never at ease
to the one who's imprisoned without hope for release
to the one who hadn't the tongue to speak
and to you who were always a little too weak
there's a humming little tune in my breast
it wishes you peace.*

Ursula Steinegger (Switzerland)

GELOVEN WE NOG STEEDS IN DE PRINS(ES) OP 'T WITTE PAARD?

Iedereen weet ondertussen dat wij vrouwen opgevoed zijn en worden om de rol van echtgenote, moeder, minnares, verzorgster, opvangster, enz. te kunnen spelen, om een warme en veilige thuishaven voor man en kinderen te kunnen bieden. Om een plek te maken waar man en kinderen gevoed en verzorgd kunnen worden en uit kunnen rusten van een snelle en vijandige maatschappij. Mannen worden opgevoed om de rol van beschermer van het gezin en bezorger van inkomsten te kunnen vervullen.

Deze taakverdeling tussen mannen en vrouwen is nodig om de bestaande kapitalistische en patriarchale maatschappij te laten draaien. Zonder vrouwen in de reproductiesfeer kunnen mannen niet werken in de produktie, d.w.z. zonder dat vrouwen in het huishouden voor de verzorging van de werknemer werken, kan de man zijn werk buitenshuis niet doen. Zonder vrouwen die kinderen krijgen en opvoeden, komen er geen nieuwe werknemers en huishoudsters die taken "in de maatschappij" en thuis gaan overnemen.

Onder het motto van de liefde zoeken mannen en vrouwen die éne waarmee ze een gezin stichten; zoeken vrouwen de prins op het witte paard. De maatschappij wordt op deze manier verdeeld in een privé sfeer, waar voornamelijk vrouwen werken en in een openbare sfeer, waar voornamelijk mannen werken. Uit hun taak buitenshuis, of dat nu aan de lopende band of achter de direktietafel is, hebben mannen een aantal privileges binnenshuis (schat, is het eten klaar; ik heb

hard gewerkt. Vrouwen werken niet), en buitenshuis meer of minder macht over de regeling van het openbare leven. Daardoor wordt al een tegenstelling tussen vrouwen en mannen gecreëerd.¹⁾

Om onze rol als vrouw goed te kunnen vervullen, worden we geschoold in een aantal kwaliteiten:

- We moeten onze eigen wensen en behoeftes terzijde kunnen schuiven
- We moeten toegewijde aandacht kunnen hebben voor anderen
- Hobbies en interesses van anderen moeten de onze kunnen worden
- We moeten tevreden kunnen zijn met een leven tussen vier muren
- We moeten blij kunnen zijn met het verzorgen van anderen en daar ons levensdoel in zien
- We moeten meegaand kunnen zijn en door of in die meegaandheid eventueel dingen naar onze hand kunnen zetten.
- Enzovoorts.

Deze scholing levert vrouwen die niets voor zichzelf eisen, die geen eigen levensvervulling zoeken, die geen eigen wensen hebben.

Het levert vrouwen die in plaats van voor zichzelf, voor iemand anders leven.

zoals 't hoort...

De traditionele liefdesrelatie bestaat uit twee mensen die met elkaar op een veilig eilandje zitten, die alles met elkaar delen, alles bij elkaar vinden en pas op een veel verder plan anderen nodig hebben, de vrouw werkt binnenshuis, de man buitenshuis. Precies zoals het moet in deze maatschappij.

Als het goed gaat, blijf je voor altijd bij elkaar, omdat het zo hoort, omdat er grote redenen is om uit elkaar te gaan. Bij de een gaat 't rustig, bij de ander zijn er ruzies. Verschillen in wensen en behoeftes verdwijnen onder de dekmantel der liefde.

Hoe het ook zij, allemaal leven we op de een of andere manier met het idee ééns die persoon te vinden, waar je de rest van je leven bij blijft, in goede en in kwade tijden.

Je verandert niet meer als individu, maar als tweeenheid. Als je wel, door welke invloed dan ook, als individu verandert, betekent dat moeilijkheden en uiteindelijk een eind aan de relatie.

Als je daar als vrouw in geleefd hebt, als vrouw je leven opgehangen hebt aan die éne persoon, sta je plotseling met lege handen, met niets meer. Geen vriendinnen, vrienden en kennissen meer, want die had je gemeenschappelijk. Geen interesses en bezigheden meer, want je had die van de ander tot de jouwe gemaakt. Een scheurende pijn in je lijf, niet alleen omdat die ander er voor jou niet meer is, maar vooral omdat je ontdekt dat je zelf niets bent, niets hebt.

Of je relatie gaat niet kapot, maar je leeft met een vaag gevoel van onbehagen. Omdat je geen mogelijkheid tot verandering ziet, berust je in je situatie en probeer je je af te leiden met wat pleziertjes. Hoeveel van onze moeders hebben zo geleefd? Hoeveel zagen langzaam maar zeker haar toekomstdromen verdwijnen en schikten zich goed of kwaad in haar lot?

ontworsteling van je scholing

Om een andere toekomst te kunnen hebben, je eigen leven te kunnen leiden, kost het je een hele worsteling om je te ontdoen van de scholing die wij allemaal allang verinnerlijkt hebben. Die scholing die we van buitenaf nog steeds opgeplakt krijgen en die we zelf verinnerlijkt hebben, schudden we niet zomaar af door onze bewustwording.

Hoe gemakkelijk is het niet om bij een nieuwe relatie te leven voor en door die ander? Om de wensen en behoeftes van de ander tot de jouwe te maken? Dat hebben we immers geleerd. Natuurlijk gaat dat niet meer zo vanzelfsprekend als tien jaar geleden. Veel vrouwen schikken zich niet meer in haar lot. We maken een bewustwordingsproces door en zoeken naar alternatieven. Veel mensen leven al niet meer in het gezinspatroon en eksperimenteren met andere leefvormen.

Wil je een ander leven dan betekent dat een enorme worsteling met jezelf en een gevecht met

de ander(en). Het betekent steeds een bewust kiezen voor de dingen die je doet. Steeds bij jezelf stilstaan, steeds afvragen waarom je dingen doet, steeds afvragen hoe je beïnvloed wordt en of je die beïnvloeding wel of niet wenst. Kortom het is doodvermoeiend.

In een relatie met een man is het wel duidelijk. Hij zal zijn privileges niet zomaar overboord zetten. Ook al wil hij feminiseren 2), dat zal niet vanzelf gaan. Hij is per slot van rekening geschoold om een man te zijn, die de kost verdient, zo mogelijk carrière maakt in de maatschappij of in de linkse beweging en thuis een vrouw heeft die hem liefdevol verzorgt, naar hem luistert en hem vertelt dat hij de beste man op de hele wereld is. Het gevecht berust op een duidelijke belangen tegenstelling.

Als je leert voor jezelf te kiezen, kom je over als hard en egoïsties, omdat dat voor een vrouw niet gebruikelijk is. Je kunt hard zijn, omdat je tegenstander een man is; ook al hou je zielsveel van hem, hij is geen medestander. Hier kan ik nog een heel stuk over schrijven, maar in dit artikel wil ik er niet verder op in gaan.

In een liefdesrelatie met een vrouw ligt het heel anders. Je hebt te maken met iemand die dezelfde scholing heeft gehad als jij. En je hebt je er beiden op verschillende manieren en voor verschillende gedeeltes, al of niet aan ontworsteld. Je hebt geen gevecht door een duidelijke belangentegenstelling. Maar toch betekent dezelfde scholing en de verschillende ontworsteling daaraan, dat je met elkaar in botsing komt. Betekent het dat ook zij gelooft in de grote liefde, die duurt tot de dood ons scheidt.

Betekent het dat ook zij haar wensen en behoeftes opgeeft voor die van jou.

Betekent het dat ook zij door jou wil leven.

En vooral, zij is ook een vrouw.

En jij bent er ook een.

Jij wilt niet dat de ander zich opoffert voor jou. Die rol ken je van jezelf en je doet er alles aan om dat voor jezelf te veranderen. Dus wil je het voor haar ook anders. Kun je en wil je haar niet onderdrukken. Wil je en kun je haar niet alles laten opgeven voor jou. Kun je en wil je geen verzorgster en minnares. Maar wil je een gelijkwaardige partner, waar je gevoels en vrouwenstrijd mee kunt delen.

Wil je een open relatie, waarin ruimte blijft voor jezelf, voor haarzelf, voor anderen, voor elkaar en voor eigen en gezamenlijke dingen.

Een relatie tussen twee vrouwen wil nog niet zeggen dat beiden veranderend en feministies bezig willen zijn. Ook hier is een traditionele liefdesrelatie gemakkelijker, omdat je dat met de paplepel is ingegeven. Een andere manier van leven betekent ook hier dat je je moet ontdoen van je opvoeding, zowel van je bezitsdrang als van je neiging alles voor een ander op te geven.

Kiezen voor jezelf, betekent bij tijd en wijle geen rekening houden met de ander, wat haar pijn kan doen. Het is moeilijker om je poot stijf te

houden, om hard te zijn, omdat zij een vrouw is, door je solidariteitsgevoel met haar, doordat je weet hoe het voelt, doordat je haar goed kunt begrijpen en je haar geen pijn wilt doen.

pijntjes bij meerdere relaties

De wens van een open relatie bezorgt de ander de angst om de veiligheid binnen de relatie te verliezen. Alleen al het feit dat je die mogelijkheid niet per definitie wilt afsluiten, geeft de ander onzekerheid, angst om je daarmee helemaal te verliezen.

Waarom zou de ene relatie ophouden, bij het ontstaan van tederheden of zelfs hartstocht voor iemand anders?

Het geeft toch meer zekerheid als de ander steeds opnieuw voor je kiest, zelfs als er een derde bestaat?

Waarom is het zo moeilijk als meerdere (liefdes)relaties tegelijk bestaan?

Het is, voor mij althans, niet zo moeilijk als ik er geen last van heb, d.w.z. als ik de ander blijf zien, zij van mij blijft houden, ik dat kan voelen en 't niet in mijn onmiddellijke nabijheid gebeurt. Je kunt het struisvogelpolitiek noemen, maar het wordt voor mij moeilijk als "mijn geliefde" haar liefde betuigt aan iemand anders in mijn bijzijn. Terwijl ik er geen moeite mee heb als ik weet dat zij bij de ander is, zonder dat ik in de buurt ben. En het wordt ook weer moeilijk als er geen tijd en aandacht voor mij overblijven.

Hoe dat komt, weet ik nog steeds niet. Ik weet wel waar (voorlopig?) mijn grenzen liggen en die wens ik niet te ontkennen. Hoe zijn jouw ervaringen? Schrijf ze!

Het zijn nog altijd dingen die niet zonder pijntjes en pijnen verlopen. Waardoor ontstaat die pijn? Alleen door de angst veiligheden en zekerheden en uiteindelijk misschien de hele relatie te verliezen?

Ondanks dat wil ik toch en voor mezelf en voor degene waar ik een relatie mee heb, de vrijheid houden ook (intieme) relaties met anderen aan te gaan.

Maar hoe ga je om met een relatie met een "derde"?

Hoe praat je er met elkaar over? Hoe regel je alles? Relaties kosten tijd, relaties met meerdere mensen nog meer, ook al omdat je met elkaar over die andere relaties moet praten. En hoe hou je dan nog tijd voor jezelf, je activiteiten en je andere vriendinnen over?

Moeilijk, maar toch....

Warmte en veiligheid kun je ook vinden bij andere vriendinnen. Waarom zou dat moeten stoppen bij het bed? Of waarom kan zelfs dat knuffeltje niet? Als je een vriendin in het openbaar knuffelt, doet al meteen de ronde dat je een (liefdes)relatie met haar hebt. Knuffel je meer vriendinnen, dan heb je met haar allemaal een (liefdes)relatie of ben je een hoer. Terwijl het zo belangrijk is om goede vriendinnen te hebben.

Het wordt overigens hoog tijd dat we nieuwe

woorden maken. Ik merk dat ik over dit soort dingen mijn nek breek, bij gebrek aan woorden.

Dit is nu al mijn tweede artikel over dit onderwerp. Ik loop erover te denken, praat erover, doe en krijg er reacties op, schrijf en streep weer door, formuleer opnieuw, ijsbeer door de kamer, doe de hele was op de hand, schrijf opnieuw, krijg geen woord op papier, erger me omdat mijn post van het vrouwenhuis bij m'n vriendin aankomt, ook daar word je niet als individu maar als onderdeel van een relatie gezien, schrijf weer, sta op, voel me ontmoedigd, schrijf uiteindelijk toch weer, en zowaar er komt uiteindelijk iets wat op een artikelletje lijkt, uitrollen. Het ei is gelegd, de kopijsluitingsdatum maar net voorbij. En toch heb ik het gevoel dat ik nog niet geschreven heb wat ik kwijt wil, wat ik wil onderzoeken, wat ik wil begrijpen en grijpen en nog geen afdoend alternatief.

Maar dat alternatief verandert met de jaren en tijden en zal immers altijd een strijd en een zoeken blijven. Maar toch staat er nog niet geschreven heb wat ik kwijt wil, wat ik nu aan toe ben.

Maar het zij zo.

Ik zou graag een dergelijke strijd, een dergelijke zoeken van een ander willen lezen. Misschien geven jullie een grashalm, een nieuw punt, of alleen de steun dat ik niet de enige ben.

Marian

Not 1), wil je hier meer over lezen, zie o.a. Anja Meulenbelt: Feminisme, Socialisme.

not 2), Hieronder versta ik hier zo iets als zijn eigen rolpatroon, houding, levenswijze veranderen; niet de "haan" uithangen.

Voor dit artikel heb ik niet speciaal boeken gelezen. Maar ongetwijfeld heeft de literatuur die ik gelezen heb, invloed gehad op mijn denken en doen. Hieronder een lijstje van boeken waar je misschien iets aan hebt:

- Simone de Beauvoir: De tweede sekse, en haar romans en memoires.
- Anja Meulenbelt: Feminisme-Socialisme, en De schaamte voorbij.
- Nancy Chodorow: Waarom vrouwen moederen.
- Uitgeverij Sara: Soc.-Fem. teksten.
- Uitgeverij SUN: Tijdschrift voor vrouwenstudies
- Doeschka Meysing: Tijger, tijger, en andere romans.
- Andreas Burnier: De huilende libertijn, en andere romans.
- Rita Mae Brown: Koningin van Amerika, en andere romans.
- Marilyn French: Het bloedend hart, en andere romans.
- De boekjes van de Bonte was, waaronder: geschiedenis van de vrouwen toekomst.
- Enzovoort, vraag er bij de vrouwenbieb Liliith, in het vrouwenhuis naar.

BOEKBESPREKING

Over de bundel: "Onderweg naar mijn bron,, van Martien Stevens.
Waarin: Aforismen - Gedichten - Ontspannings- en Meditatieoefeningen.
Uitgegeven in eigen beheer.
Verkrijgbaar in verschillende boekhandels en het vrouwenhuis.

Het is op zich al bewonderenswaardig om vandaag de dag iets in eigen beheer uit te geven. De markt wordt overspoeld met boekjes, bundeltjes, cahiers, stencilwerkjes enz. En is het schrijven meer 'n egotripperij geworden dan een kunstuitdrukking (wat ook al zo'n weggooiwoord is) Er zitten dan ook dingen tussen om te huilen, zo slecht van kwaliteit. En het niveau ligt vaak niet hoger dan kleuterschoolrijmpjes. Dit is zeker niet het geval met "onderweg naar mijn bron,, .

Even iets over de schrijfster:
Zij is in het dagelijks leven Yogalerares (dit verklaart de ontspannings- en meditatieoefeningen) Ze geeft Saswhita Yoga, dit is een yoga-vorm aangepast aan het westen. Maar zij geeft hier een geheel eigen interpretatie aan.
Zo bezigjnde heeft ze enorm veel contact met allerlei verschillende mensen. Van jong tot oud, van stadsmensen tot "boerenlui,, van huismoeder tot soldaat enz. Dit vormt voor haar een uitdaging. Waardoor ze enorm „gemotiveerd" les geeft..., maar ook zelf „vol" raakt. En tot nu toe was voor haar de enigste manier om zélf af te reageren , veel sporten, wandelen, handwerken en koken met veel fantasie. Maar op de een of andere manier bleef ze vol zitten met afgewerkte en onafgewerkte energie, en de gevoelens die daaruit voort komen. Zo besloot ze op te gaan schrijven, wat ze op een andere manier niet kwijt kon. Aanvankelijk deed ze er niets mee, omdat het alleen een ontladingsfunctie had. Maar doordat ze wel eens iets aan vrienden of kennissen liet lezen, werd ze van alle kanten gepusht om er iets mee te doen. Zo ontstond langzaam het idee om een boekje of stenciltje (in ieder geval iets kleins) zelf te fabriceren en in omloop te brengen via de yoga-lessen en b.v. het vrouwenhuis. Aanvankelijk was het de bedoeling om de gedichtjes met kookrecepten af te wisselen, maar dit is vervallen. Het uiteindelijke „produkt" of „kunststukje"(-zoals je wil) is een goedogend boekje - bij de drukker gezet, en de boekbinderij gebonden, dus professioneel van opzet in tegenstelling tot het oorspronkelijke idee -

Met 'n stevige kافت en voorzien van heel passende illustraties waarvoor de tekenares Huubje van Roden - Koenen uit Ulestraten, een warme bewondering verdiend en toekomt.

Tekening: Huubje v. Roden-Koenen

De inhoud:
„Schrijven is eenzaamheid delen,, zo staat er in de inleiding, geen wonder dus dat de schrijfster dit ervaart als 'n opluchting.

De gedichten spreken dan ook een duidelijke verwarring uit. Verwarring van gevoelens en nuchtere feiten. De „konfrontatie" noemt ze het zelf. Ze gebruikt simpele woorden, maar toch verraden deze simpele woorden een enorme complexiteit. Ze is voortdurend bezig met denken over „hoe en waarom dit alles", -De mystiek en het kosmische-; die twee dingen voeren de boventoon in het geheel. Er is een sterke godsdienstige inslag te herkennen (waarmee ik soms moeite heb, maar omdat ik de schrijfster ken is dit geen onoverkomelijkheids) Deze inslag is vooral waar te nemen in het gedicht dat begint met de regel „Juist in het oprechte intensieve aardse bezigzijn..." en in het gedicht "Vriendschap,, dat erg mooi is. Verder voel je duidelijk de natuurmens in haar. Zij is een van die mensen die nog echt zien wat er voor prachtigs om ons heen groeit, en probeert alles om de ander daar op te attenderen.

Daarom zijn de tekeningen ook zo passend/-sprekend. Ze zijn fris en vrolijk en toch van een eenvoud die warmte schiept. Nóg enkele gedichten/gedachten die er uitspringen zijn:
„Verwachting" (mijn favoriete)
„Wat is meditatie?"
„Op een moment van leegte...."
„Door anderen voortdurend toe te laten...."
„Durf klein te zijn...."
„Niet alleen als je van jezelf houdt...."
„Je veilig voelen bij de ander...."
„Mijn snaren...."
„Geen enkel moment is oud...."

Kortom:
Een boekje dus om je eens dubbel bij te ontspannen, geestelijk + lichamelijk.

En denk eraan -Wie schrijft, die blijft-.

Veel leesgenot, Marleen.

KUNST

'n Jaar of zes geleden was ik erg veel bezig met allerlei materialen, vooral veel met stenen en zand. Toentertijd gaf me dit veel rust en ontlading, om mijn creativiteit op deze manier te uiten. Op 'n nacht werd ik wakker uit een droom, eigenlijk meer een woordendroom dan 'n droom in beeld. Letterlijk heb ik toen opgeschreven:

"Harmonisch door kunst;

In de kunst leert de mens beide werelden kennen, de wereld van de geest (van de voorstelling, fantasie) en de wereld van de stof met haar wetmatigheden.

Door de technische moeilijkheden van het materiaal te leren overwinnen, versterkt men zijn wil en ervaart dat: alleen wanneer zijn voorstelling, zijn gevoelens en de materie zich verbinden, iets nieuws, iets gevormds kan ontstaan."

Vaak heb ik het de volgende dag overgelezen, omdat ik eigenlijk niet goed snapte wat er stond. Nu echter zie ik dit in vele dingen terugkomen, of ik nu kook, bak, handwerk of gedichten maak. Mijn leven zonder kunst in welke vorm dan ook is ondenkbaar. Juist daardoor voel ik dat ieder mens uniek is en voel ik dat ik leef.

Martien

INGEZONDEN BRIEF

Zou ik het onderstaande graag geplaatst zien als ingezonden stuk onder eigen verantwoording!

Met heel veel genoegen wil ik uiten dat ik hartstikke blij ben met deze vrouwenkrant.

Wat is het "Mooswief., mooi geworden!

Het blad oogt professioneel-iraai-voelt aangenaam aan-ruikt lekker, en is kwa opzet plus lay-out werkelijk gegroeid.

Het "Mooswief., is zeer verrassend na het stenciltje dat we voorheen onze sympathie wel gunden.

De redactie hanteert terecht een zekere censuur- zoals in het laatste nummer, met tema "LIEFDE.,-

Jullie (= redactie) namen een stukje van mij (dat niet van liefde droop) niet op.

Prima, want jullie maken deze mooie krant en ik ben niet verantwoordelijk.

Kan ik het niet helpen dat ik gekweld word door onbegrip als ik zie dat een weke puddingdrol wél geplaatst word.

Zelfs enigzins ontstemd-misselijk en ook kokhalserig- want deze mooie krant daar wil ik n.l. zo graag trots op zijn en geneer ik me dood wanneer ik belachelijke en beschamende ontboezemingen onder ogen krijg - want - zo vind ik - laat ons naar buiten toe nooit lachwekkend worden vergeet niet dat ook vrouw-ónvriendelijke personen deze lektuur vreten!

Wat moet ik met een weemakend gezevel: halleluja en vegetarier nader tot elkaar sluieren - dapper + zonder durf-???

Hier word 'n mens toch echt niet goed van...ik kan om dit soort volstrekte onzin zelfs boos worden en stoort het me op weezinwekkende wijze! Zelden las ik een beschouwing zo aanstootgevend....

Wel- geachte redactie -bespaar ons overgeefneigingen bij de gedachte -o zo idieel- van: glanzende vrouwenogen bij zelf gesprokkeld kampvuur en warm gesoes.

Wél praten, niét praten; o welk een boodschap spreekt hieruit!

Eveneens het "doorleven van alle stukjes mijn/ik zijn., nou daar kan ik wel weer het harde dagelijkse bestaan mee aan, dát zijn pas doorleefde gegevens!

Ook - gepaste strijdliederen die je vurig jezelf doen zijn -nou nou-en dan gewekt worden met n.b. Patty smith!

Het kan niet op

en zodanig met jezelf bezig zijn... o zon + maan Hoe vól loopt deze ik en zal het Mooswief mijn universele grootse memories publiceren!.

Lieve redactie - o.k. dat jullie mijn nogal horror-humor weigeren...Daar kan ik eerlijk volledig mee akkoord gaan omdat dat niet aardig was..o-kee.;maar wees dan ook even krities naar die andere schandalige en navelstarige kant-het maakt jullie eerlijker, en geloofwaardiger.

Dit vrouwenblad is mooi en goed en zinvol en wil ik niets liever dan dat het "Mooswief., serieus genomen wordt.

Blijf ik meedenken -en denk niet lichtvaardig over de tijd die het me kost kopy+stripjes te verzinnen!.

Stimulerende groet van Rian Wyrsgalla.

NOOT VAN DE REDAKTIE

Iedereen heeft natuurlijk haar eigen beleving van bepaalde gebeurtenissen. Wij vonden het artikel waar het hier over gaat (vrouwenkamp Foudgum, er gebeurde zoveel) bepaald niet misselijk makend en vinden deze kritiek dan ook zwaar overdreven.

Natuurlijk, niet iedereen houdt van kampvuren, zoals er wel meer dingen in 't Mooswief staan waar niet iedereen het mee eens is, maar dat is geen criterium om iets te weigeren.

Dat vrouw-onvriendelijke personen onze krant lezen is ons bekend. Maar we willen de inhoud van de krant niet aan dergelijke personen aanpassen aan dergelijke personen. Zij weten alles wel lachwekkend te maken.

Bedankt voor de complimenten over het Mooswief.

VIVALDI

Licht glijden haar handen over de toetsen en even houdt de tijd zijn adem in. Ik zie hoe ze speelt, haar hoofd aandachtig gebogen, en hoor hoe ze met Vivaldi de lente tot klinken brengt. Het is zo'n stralende voorjaarsdag. De zon spint haar krullend haar speels tot goud, een musicerende engel op een middeleeuws schilderij; stof danst in de zonnebanen en zilver zie ik buiten het water dansen in lichte wiegeling. Vandaag is alles licht, van een klaarheid die alle hoeken doordringt. Lichtend straalt het jonge groen aan de takken, lichtend is de snelle vleugelslag van de vogels. In gedachten rijd ik uit op de hoge, trotse Tyllee. Ik zou de wind willen voelen op mijn huid, in mijn haar, ik zou de beweging van het paard onder me willen voelen, zijn geur ruiken, het kraken van het zadel willen horen. Het zouden zijn hoeven klinken op het verharde pad, ik zou me over zijn hals moeten buigen om de takken te ontwij-

ken waaraan de jonge bladeren zich ontvouwen. Ik zou zijn stappen hol horen op de brug, dof in het zand, en dan, dan zou mijn krachtig, sterk lijf me dragen over de vlakke, snel, steeds sneller, tot in mijn hoofd de kleuren warrelden, wit, zilver, blauw en groen, tot ik duizelig zou zijn van alle kleuren en geuren en de snelheid waarmee hij me droeg. Langs de jonge rogge zouden we gaan, dat licht en lenig buigt in de wind, en mét de leeuwerikken zouden de lenteliederen opstijgen van de aarde. Zingend zouden ze spiralend hoog vliegen, steeds hoger, en hun parelende, buitelende klanken zouden meeregenen op de aarde, in eindeloze cirkels herhaald. Ze houdt op met spelen, zegt glimlachend: "Heb je het nu begrepen, van die hemielen?" Ik glimlach terug en knik maar eens. Nu weet ik immers hoe Vivaldi klinken moet en die hemielen - ach, die zoek ik thuis wel even op.

*Als een rouwende zijn klederen,
zo verscheurde ik mijn gedichten
en gaf ze prijs aan de wind.*

*Verheugd over zoveel bewijs van onvermogen
greep hij speels de snippers
en voerde ze mee in een luchtig menuet:
visuele sonate voor wind en papier.*

*Licht, dwarrelend, warrelend stuwde hij ze hoog,
hoger, hóger nog
tot ze met een laatste,
nog even opwaartse beweging
vermoeid neervielen op de grond.*

*Thuisgekomen nam ik mijn fluit,
bezielde hem met mijn adem
en gaf vleugels aan mijn geest.*

Brahms

*Winter;
de dagen spoeden zich tot de avond
en de wind is koud,
die kraaien draagt op trage vleugels
over de kale velden,*

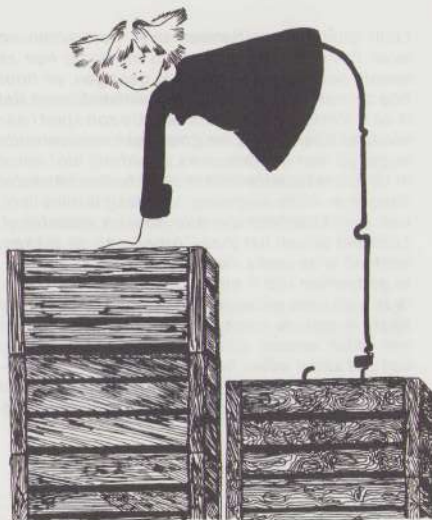
*Wintertinten;
nooit zijn de stenen doodser grijs,
nooit doffer de bruinen
of matter het spaarzaam groen
dan onder het krassen van de zwarte vogels.*

*Heen en weer glijden ze
in trage dodendans,
magische figuren van de winters.*

SATIRE OP ASTROLOGIE

steengeit

Steengeit, oh steengeit, hoog boven op je berg, met je pootjes stevig op de grond; je kop fier omhoog, ik heb bewondering voor je. Jouw overlevingskansen zijn erg groot. Jij kunt met zo weinig toe daar op je kale vlakten. Hoe staan jouw sterren zul je je afvragen? Welnu, hou je vast. (waaraan?) De zon zal volop voor je schijnen, ik zou zeggen pluk de dagen, laat geen moment voorbij gaan, haal 't uiterste uit je berg. De schittering is intenser voor je terug gekomen na 'n lange duisternis. Zo zie je maar weer dat je niet bang hoeft te zijn voor de donkere dagen. Je zal veel kunnen overzien vanuit jouw hoogte en er zal veel duidelijk worden vanuit jouw positie.

watervrouw

Watervrouwen de zeemeerminnentijd is voorbij. Kom terug in de realiteit, 't sprookje is uit, er moet gewerkt worden dit jaar. Gebruik je capaciteiten. Geef je energie aan alles wat om je heen is. Stop de neutronenbom! Jouw kracht kan zo explosief zijn, je zou een goede tegenpool kunnen zijn voor de kernenergie. Omdat je watervrouw bent, adviseer ik om veel te gaan zwemmen, want daar kan jij je opladen, steeds opnieuw. Zorg dat je niet uitdroogt.

(instituut voor astrologiese wetenschappen, ver-
tegenwoordigd door Martien.)

UT PROBLEEM

Heb je een vraag of een probleem waar je in je eentje maar niet uitkomt, waar je steeds tegen aan blijft lopen? Geef het aan ons door. (briefje aan het redactie-adres.)

Heb je een helder idee of weet je hoe je zelf het in dit nummer gestelde probleem zou willen aanpakken, klim dan in je pen en stuur ons je reactie.

Op de vorige "UT PROBLEEM" rubriek zijn geen reacties gekomen. Is het probleem niet herkenbaar, of juist wel, maar weten jullie geen mogelijke oplossingen?

Er is wel een nieuw probleem binnengekomen. Heeft iemand met dit bijtje al eens eerder gehakt of heb je er ideeën over? Schrijf ze naar de redactie van het Mooswief.

Lieve vrouwen,

Ik heb een groot probleem; ik heb het gevoel dat ik geen kant meer opkan. Ik hoop dat jullie ervaringen me kunnen helpen.

Ik ben 22 jaar, heb als diplomaas Atheneum A en Sociale Akademie, Cultureel Werk. Ik ben nu een tijdje werkeloos en pieker me rot over het volgend jaar. Zal ik gaan doorstuderen? Zo ja: wat, waar, waarom? Zie ik genoeg mogelijkheden om als werkloze mijn tijd goed in te vullen? Het afgelopen jaar was dat niet gemakkelijk. Welk werk wil ik doen? Uiteindelijk zal ik mezelf toch moeten kunnen onderhouden. Maar ik wil/kan me niet aanpassen aan de huidige arbeidsideologie.

Eigenlijk zie ik alle drie de mogelijkheden niet zitten. Ik zou graag studeren, maar universiteiten zijn erg aan het verrechtsen en door de 2-fasenstructuur is het onderwijs erg verslechterd. Ik wil niet meer als een schoolmeisje alleen maar leven om selectie- en concurrentieprocedures te doorstaan. Ik wil bepaalde vrijheden niet opgeven en naast mijn studie tijd hebben om actief te zijn binnen de vrouwenbeweging en tijd hebben voor mezelf en mijn vriendinnen. Bovendien vind ik het verschrikkelijk om uit Maastricht weg te gaan. Ik begin me net een beetje thuis te voelen hier. Opnieuw beginnen in een totaal vreemde stad zonder vriendinnen dicht in de buurt schrikt me heel erg af.

Werkloos zijn en "werken", anders, zelf opbouwen.

Dit jaar is voor mij een proefjaar. Ik wilde uitproberen in hoeverre ik in staat ben om nu dingen te doen die in/door werk/studie niet mogelijk zijn. Ik had ideeën over zelfstudie, schrijven, actief zijn binnen Maastricht. Op dit moment is dat nog niet voldoende gelukt. Ik voelde te weinig dwang/enthousiasme/stimulans om mijn energie goed te benutten. Ik krijg soms het benauwde gevoel dat ik i.p.v. meer te kunnen, al-

leen maar zwakker en onzekerder word. Aktief zijn in de vrouwenbeweging: er is massaas werk, er liggen hele dagtaken, maar dat lukt niet in mijn eentje.

Wil ik kiezen voor nog een jaar "mijn eigen werk" bepalen, dan is een voorwaarde daarvoor dat ik dit met andere vrouwen ga verwezenlijken. Zelfstudie is leuk, maar je moet weten waarvoor je het doet.

En een betaalde baan zie ik vooralsnog totaal niet zitten. Ik heb grondig tabak van het sociaal-welzijnswerk-wereldje. Ben bang er binnen de kortste keren overspannen te worden. Maar vraag me tegelijkertijd af of niet juist kritische mensen wel het werk in moeten gaan. En, of ik niet juist als vrouw met een opleiding, deze opleiding moet gebruiken; daár strijd moet gaan voeren en mezelf onafhankelijk maken.

Datzelfde geldt ook voor een universitaire studie. Vrouwen knokken al jaren voor goede opleidingsmogelijkheden, voor het krijgen van goed betaalde banen, ook in hogere functies. Vrouwen moeten macht veroveren door de wetenschap - als bolwerk van mannelijk denken - te dwingen haar inzichten en kwaliteiten, ruimte en groei mogelijkheden te geven. Wil en kan ik hier een aandeel in hebben? Of moet ik juist elke verregaande vorm van deelname aan onderdrukkende en uitbuitende instituties weigeren? Plaats ik mezelf dan niet buiten de maatschappij? Is er een beweging aan het ontstaan van bewust gekozen werklozen?

Het speelt voor mij op dit moment als een keuze in mijn persoonlijke leven. Maar deze keuze is ook verbonden met de doel- en strategiediskussie van de vrouwenbeweging.

Ik hoop echt dat ik reacties krijg. Welke keuzes maak(te) jij en hoe denk je daar nu over? Welke overweging zou jij het zwaarste laten wegen?

ONMOGELIJK VERLANGEN?

Eindeloos is mijn verlangen naar jou...

Vandaag heb ik door heel Maastricht gehuppeld, de stad is weer mooi, de feestverlichting twinkelt weer.

Wat gebeurt er met me?

Ben ik gewoon weer verliefd op jou?

Gewoon, wat heet gewoon?

Toen ik je gisteravond plotseling weer zag, was ik het liefst weggegaan.

Ik kon je niet onbereikbaar en toch aanwezig zien.

Te weten dat ik je gezicht niet meer van dichtbij zou zien, jou niet meer in mijn armen zou houden.

Het was niet uit te houden. Mijn tranen waren niet meer weg te duwen met allerlei andere redenen. Ik was jaloers op iedereen die met je praatte. Je zei niets tegen me, alleen even een blik.

Ik weet 't; ik had het zelf gewild.

We passen niet samen, we zijn te verschillend en willen te verschillend. Wat belangrijk is voor mij, stoort jou. Wat jij wilt, kan ik niet.

Ik ga er kapot aan om steeds bij jou te zijn. Jij hebt pijn omdat ik er niet ben, omdat je me moet delen met zoveel andere mensen en dingen die óók belangrijk voor me zijn.

We hebben gepraat, 't kon niet meer, we maakten elkaar het leven onmogelijk.

Verstandig hebben we samen besloten er mee op te houden.

Twee dagen hielden we dat vol. Toen waren we toch weer bij elkaar, we gingen weer weg en kwamen weer. Allebei met het idee dat het afgelopen was, maar toch die hoop dat we een manier zouden kunnen vinden, waar we allebei tevreden mee zouden zijn.

Maar jou deed 't ontzettend veel pijn.

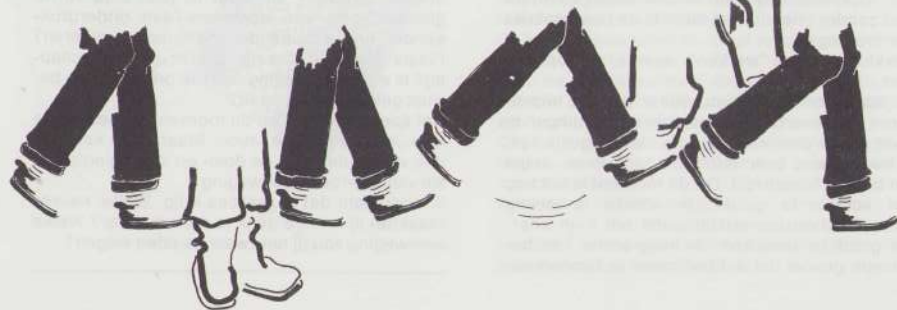
We praatten.

Jij verweet mij dat ik wél al jouw liefde nam, dat ik me er in baadde. Ik verweet jou, dat ik die lang niet altijd wilde, maar jou geen pijn wilde doen.

Dat was genoeg voor jou. Dat was echt 't einde.

We hebben bij elkaar zitten huilen.

Je ging weg, voor altijd dacht ik en bleef alleen achter in een ruimte die nog met jou gevuld was. Huilen wilde ik niet meer, ik heb het hele huis gepest om de tranen te verdringen.

's Avonds vriendinnen opgezocht. Ze waren heel lief voor me. Ik ben niet alleen over, ik vind steun en warmte bij vriendinnen. Jij bent nu alleen, kropt alles in jezelf op. Het deed me pijn dat te weten.

"Onze" platen werden gedraaid, herinneringen kwamen boven, maar jij was onbereikbaar.

Dat was de afspraak.

Het deed pijn; maar 't was beter zo, dat wisten we allebei.

Toen ik je gisteravond weer zag, waren er tegelijkertijd de violen in de muren, de waaiers in mijn buik en tranen in mijn ogen.

Jij was onbereikbaar voor mij.

Op de schouder van 'n vriendin liet ik me troosten.

En opeens waren daar jouw benen, richting mij. Ik greep je hand zonder erbij na te denken. Verborg mijn hoofd in je schouders en de tranen kwamen.

We omhelsden en kusten elkaar; huilden en lachten; maar voor alles, jij was in mijn armen.

We waren verbaasd, gelukkig, zoenden en kwamen steeds weer bij elkaar.

Jou weer zo te zien stralen..

We dansen, knuffelen, praten met elkaar en anderen, ik kan het wel uitschreeuwen van geluk.

We praten met elkaar, weten dat het niet kan samen, zeggen dat tegen elkaar.

Je vraagt me wat ik nu eigenlijk wil.

Ik weet het niet.

Ik kan niet altijd bij je zijn, maar kan ook niet nooit meer bij je zijn.

We vinden geen antwoord, maar samen gaan we naar huis.

Mijn vingertoppen mogen je weer voelen, strelen de zachte kuultjes in je armen, vouwen zich om je ronde borsten, ik vloeï weg in jouw mond en over mijn lichaam leg jij 't net van jouw strelingen.

Je moet gaan werken; ik vraag wanneer ik je weer zie. Je zegt, we zien wel en bent weg.

De hele dag huppel ik door de straten en weet steeds zekerder dat ik je vanavond nog wil zien.

Marian

WOEF! (KATTENHOEKJE)

Betreffende: Kerstbijlage - Inkkijk, Limburger - 24 december '81

Hoera! ook Limburg heelt haar vrouwelijke moraliste-woef! Wie zei dat vrouwen niet geschikt zijn voor het ambt van priester?

Onder ons is weer eens eindelijk een vrouw die van honden houdt opgestaan; een vrouw die ons zonder omwegen onze plaats wijst! Een echte kapelaanster, en dat is: Gerda Rijpkema!-woef-Verward als we zijn...Gerda wijst ons weer de juiste weg.

Waarheen - gij dwalende en dolende zusters?

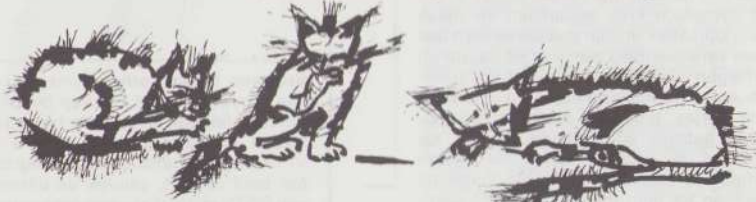
Gaat zonder morren naar ge hoort - vraagt ge nog?

Wel zonder draien bij uwen echtgenoot - heerser godverdomme!

Gerda vind het helemaal niet leuk hoor, al die onge feministische griezels die je frustrerend opzoekt nadat

je eerst een veilig haventje en twee bloedjes voor alle zekerheid achter de hand houdt...

O neen-want (woef) als er dan toch gepraat moet worden - zo geeft Gerda ons de raad - dan mag dat

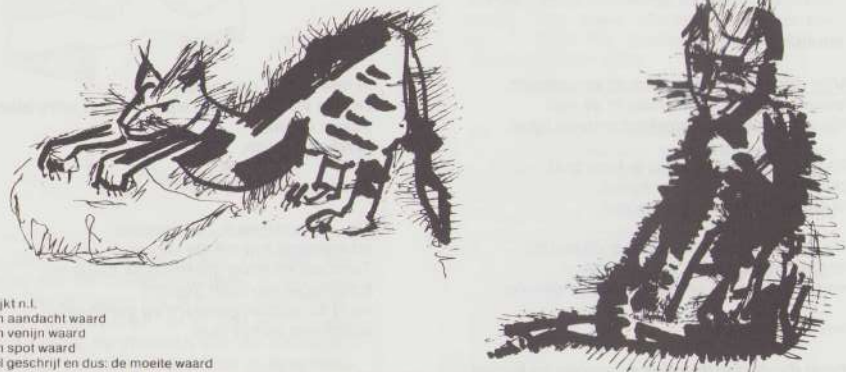
siechts met je partner en is dat per definitie je echtgenoot-woef en bravo!

Gedresseerde vrouwtjes die zich niet schamen om koffie te zetten, kom daar rond voor uit, en verder: kwispel en "al", en "lig".

En zo ben je echt jezelf-echt alleen en dat zonder stokerige lekken.

Toch verdenk ik haar (Gerda) van 'n flirtje met het "boze oog... - ons aller Gerrit Komrey (die lieverd)

Nu is dit nchtje nog echt leuk en de doorsnee feministe voelt zich best gevleid door de hoeveelheid aandacht van deze bekwame venijnige schrijver - hij mag! hoe meer hoe liever! woef.

Het blijkt n.l.

Wij zijn aandacht waard

Wij zijn venijn waard

Wij zijn spot waard

en veel geschrijf en dus: de moeite waard

Want zelfs Gerrit schrijft z'n stukjes niet in een kwartierje, en heeft hij zodoende veel gedachten - buidvulling en attentie voor ons over-woef-

Maar onze Gerda? onze kapelaanster? zou zij een boeiende pen doen vloeien? (behalve de mijne)

O-ja - er dienen vrouwelijke priesters te komen - we wachten ze vol spanning af.

Celibatair?? dat zouden ze wel willen! woef!

Want - hoe schaf je een ongevoelige man af, terwijl je zonder: Paars platform - Praatgroep - Vrouwenhuis-of-café alleen maar mag kwispelen via de partner waar je mee leven moet?-woef-

Misuuuuuuuuw....

R

Expositie: Ted v/d Thillart, textiel en Ans van Emden, keramiek.

In de bibliotheek in Ulestraten, Catharinasstraat 18, houden Ted v/d Thillart en Ans van Emden een expositie van 26 januari t/m 26 februari. De openingstijden zijn: di.-do. van 19.30-20.30 en zo. van 10.00-12.30u. .

Ted v/d Thillart, geb. 21-8-'43 te den Dungen (NB).

Al tien jaar werk ik met textiel, het materiaal, de verscheidenheid daagt mij nog steeds uit ermee te werken. Als kind al interesseerde ik mij voor textiel, vooral (toen) de zacht aanvoelende stoffen.

In de zomer van 1980 heb ik drie maanden gestudeerd in "Woman's Building" te Los Angeles in de USA. Deze studietijd heeft zeker mijn werk verdiept en geïntensiveerd.

Naast het werken met textiel, teken ik vnl. met Syberisch krijt, aquarellen en maak (wand)objecten. In mijn textiele werken laat ik een verwevenheid zien van de natuur en mijn eigen levenservaring; ik gebruik daarvoor ook dingen uit de natuur in mijn werk zoals: takjes, bladeren, schelpen e.d., alsmede gebruik ik bepaalde vormen als symbolen. Ik probeer vanuit het spelen (compositie opbouwen) met het materiaal te komen tot mijn meest geëigende kern-

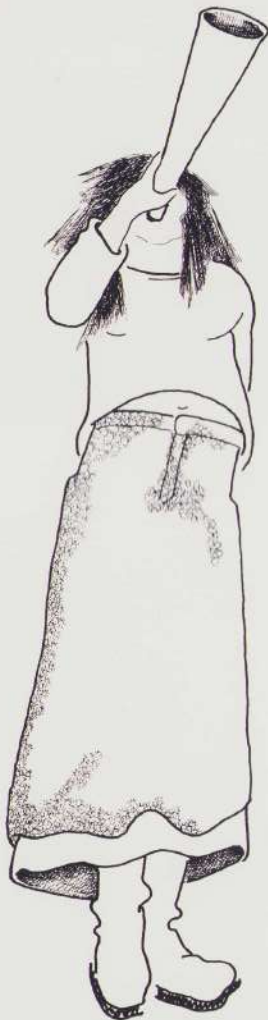
vorm om vandaaruit een geheel op te bouwen.

Ans van Emden, geb. 13-3-'53 te Veghel (NB).

Voordat ik in 1976 met de Academie voor Toegepaste Kunsten in Maastricht begon, heb ik enkele jaren les gehad van Joop Bekwilden, pottenbakker en Petra Heesbeen, keramiste, beiden uit Den BOSch. Aangezien ik mijn jeugdhobbies wilde uitbreiden, ben ik naar de kunstacademie gegaan, alwaar ik in 1980 afstudeerde.

Hierna heb ik een half jaar rondgetrokken door Mexico en Guatemala waar ik veel pottenbakkerijen heb bezocht en maar steeds weer de kunst van de Maya's te doorgronden. Dit stimuleerde mij om weer door te gaan met de reeds vervaardigde torens van keramiek, steeds weer in andere variaties.

Vrouwen tegen Porno, Nijmegen, roepen alle vrouwen die lid zijn van de VPRO op, om haar lidmaatschap op te zeggen. Ze zijn kwaad over het grove seksisme dat de VPRO zonder pardon in zijn programma's ten toon spreidt, getuige de uitzendingen van BGTV en de discussie over porno.

In Peru houden een groep vrouwen, bekend als **de CONELvrouwen**, al een jaar een fabriek bezet, die ze nu op eigen kracht willen gaan runnen. Er is nog enorm veel geld nodig; de vrouwen werken de eerste maanden zonder loon. Maak je **financiële steun** over op gironummer 3893974, tnv Perukomitee, Groenburgwal 38, Amsterdam, o.v.v. CONEL. Je kunt de vrouwen ook ondersteunen door het kopen van de brosjure: Vrouwen in Peru, de Fabrieksarbeidster, waarvan de opbrengst naar de CONELvrouwen gaat. Kosten FL.3,-.

AANKONDIGINGEN OPROEPEN

ABVAvrouwen hebben op woensdag 3 februari en 3 maart **tema-avonden over deeltijdarbeid en arbeidstijdkorting**. Hoe wordt er op het werk op gereageerd, hoe kun je het bewerkstelligen. Wat zijn voor- en nadelen, enz. We beginnen om 20.00 uur in het NVV-gebouw aan de Theodoor Schaepkensstraat, Maastricht. Informatie: sekretariaat: Maja Kroes, Mauritiussingel 40, Schin op Geul. Tel.: 04459-1954, na half 6.

ekspositie ted v.d. thillaert in coffeshop "De Rozebottel", Grote Gracht, Maastricht. Van 27 februari t/m 27 maart: tekstiel. **Om verder te lezen over vrouwen en/in**

Vrouwenfeest, georganiseerd door het **Vrouwenkollektief Nicaragua** (020-216837), **vrijdag 19 februari** in het vrouwenhuis te Amsterdam. Benefiit optreden van Flying Lipstick, Sirenes en Vrouwenband. De opbrengst is voor de vrouwenorganisatie AMNLAE in Nicaragua. Aanvang 20.30u.;Entree FL.5,-.

Zaterdag 27 maart '82 vindt er in het RAI-congrescentrum in A'dam het kongres **Lichaamstaal, bevalling en eerste contact**, plaats. Voor meer informatie: Populierenstr. 2, 6031 XS Nederweert, tel.:04951-32819 of 04749-5331.

De Stichting Ombudsvrouw heeft een brosjure uitgegeven over **Adviezen voor Vrouwen in de WAO**. Met deze uitgave beoogt de Stichting om al die vrouwen, die met de WAO te maken krijgen de weg te wijzen in de doolhof van bepalingen, instanties, procedures, rechtsgang, enz. om hen zo meer weerbaar te maken. **Te bestellen** door overmaking van FL.3,50 op postgiro 3071221, t.n.v. Stichting Ombudsvrouw, Den Haag.

Het vrouwenrestaurant Zus bestaat al 7 maanden als "self-supporting" en zelfbesturend bedrijf. Ze hebben 60 klanten (vrouwen en kinderen) per dag nodig om op haar manier te kunnen blijven werken. Ben je eens in A'dam, ga dan eten bij ZUS, Goudsbloemstraat 52-54.

Janneke

*Mijn dochter zong en sprong en buitelde,
levend als stromend water in de zon
die scheen in haar stralend groene ogen.*

*Ze heeft duizend liedjes in haar buik,
duizend vragen in haar hoofd,
duizend kusjes in haar mond.*

*Nu ligt ze verstild onder haar dekentje,
het hoofdje op haar trouwe vriend
en haar duimpje uit haar mond gegleden*

intens te slapen.

*En al die duizend liedjes en vragen en kusjes
liggen ademloos te wachten
tot haar ogen opengaan
en het lieve leven herbegint.*

PORTRET

*Ik neem mijn pen en schrijf:
zwarte vlinders dwarrelen over het witte blad,
haken ineen,
verdichten zich.*

Zwart en wit vertellen:

*Zie, de herfst nam zijn penseel
en mengde zijn rijkste kleuren.
Tot rood en goud glooiden de bladeren,
tot spiegel van mijn gezicht:
want zo, subtiel geaderd en gerimpeld
wordt een zomer oud.*